

บทที่ 3

การลงทุนโดยตรงของจีนในต่างประเทศ

จีนเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ มีประชากรมาก และมีบทบาทสำคัญในเอเชียมาช้านาน ในต้นทศวรรษที่ 20 บทบาทของจีนทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจลดลงอันเป็นผลจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายใน อย่างไรก็ตาม เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง ได้ยึดอำนาจจีนแผ่นดินใหญ่ได้สำเร็จ และการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยมีระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 จีนจึงได้ปิดประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาระบบภายในทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายใต้การปกครองอย่างเข้มงวด การขึ้นนำของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ทำให้จีนถูกมองจากสังคมโลกว่าลึกลับดูลึกลับม่านไม้ไผ่ (Bamboo Curtain) ภายหลังจากการล่มสลายของเหมาเจ๋อตงนั้น Deng Xiaoping ได้ก้าวขึ้นมาใช้อำนาจเป็นผู้นำรุ่นที่ 2 และปฏิรูปเศรษฐกิจโดยการเปิดประเทศ (Open Door Policy) ใน ค.ศ. 1978 เพื่อปฏิรูปเศรษฐกิจจีนให้เป็นสังคมนิยมที่ทันสมัยใน 4 ด้าน (Four Modernization) คือ การเกษตร อุตสาหกรรม การป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในการเปิดประเทศเพื่อปฏิรูปเศรษฐกิจ ผู้นำจีนได้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) เพื่อให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน อีกทั้งปรับตัวโดยการให้กลไกตลาดเข้ามาเป็นแรงผลักดัน ทำให้เศรษฐกิจของจีนก้าวกระโดดอย่างรวดเร็วและมีความเป็นทุนนิยมมากขึ้น เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ประชากรมากที่สุดในโลก มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ มีพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมีความได้เปรียบในการระดมทรัพยากรมาเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้จีนมีการปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจชาติเชิงยุทธศาสตร์โดยผู้นำรุ่นที่ 3 ของจีนคือ ประธานาธิบดี เจียงเจ๋อหมิง และนายกรัฐมนตรี จูเหว่งจี ได้ดำเนินการให้จีนสามารถเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนจึงผูกพันกันมากขึ้นกับเศรษฐกิจของโลก ในการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2001-2005) จีนได้มียุทธศาสตร์การออกไปลงทุน (Go Out strategy) ในต่างประเทศ ซึ่งเป็นแรงส่งให้จีนสามารถก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในเอเชียและในโลก

ยุทธศาสตร์การออกไปลงทุนของจีนในต่างประเทศ ถือว่าเป็นทิศทางใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจจีนและการแสดงบทบาททางเศรษฐกิจของจีนในประชาคมโลก “ทำไมจีนจึงต้อง

ออกไปลงทุนในต่างประเทศ" จึงเป็นคำถามที่ทุกคนอยากรู้ ในบทนี้ จะทำการศึกษาและวิเคราะห์การลงทุนโดยตรงของจีนในต่างประเทศ โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น คือ (1) การลงทุนโดยตรงของจีนในระดับโลก (2) การลงทุนโดยตรงของจีนในระดับภูมิภาค

3.1 การลงทุนโดยตรงของจีนในระดับโลก

3.1.1 พัฒนาการเศรษฐกิจจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เริ่มมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ มีการนำเข้าเงินทุน เทคโนโลยี ความรู้ วิทยาการสมัยใหม่ ในช่วงการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเหมาเจ๋อตง ตั้งแต่ ค.ศ. 1949 การพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจของจีนในช่วงแรกต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคมากมาย เช่น พื้นฐานทางอุตสาหกรรม การฟื้นฟูและการบูรณะประเทศ และการถูกปิดกั้นจากต่างประเทศ จีนได้ยอมรับเงินกู้และความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวิทยาการ จากสหภาพโซเวียตและประเทศคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันออก จีนได้มีการนำเข้าเทคโนโลยีและอุปกรณ์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมหนักตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้รับอิทธิพลจากสหภาพโซเวียต หลังจากความล้มเหลวของนโยบายก้าวกระโดดในปลายทศวรรษที่ 1950 จีนได้พยายามติดต่อกับประเทศพัฒนาอื่นๆ เพื่อนำเข้าเทคโนโลยี แต่เนื่องด้วยสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศประกอบกับอุปสรรคการขึ้นทางความคิดของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้จีนมีการใช้เงินทุนและรับการลงทุนจากต่างประเทศในช่วงนี้น้อยมาก

หลังการอดสูญกรรมของเหมาเจ๋อตงใน ค.ศ. 1976 การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนก็เข้าสู่ยุคของเติ้งเสี่ยวผิง ซึ่งดำเนินนโยบายเปิดประเทศ (Open Policy) ใน ค.ศ. 1978 การใช้ยุทธศาสตร์การดึงเข้ามา "Getting-In" ภายใต้ยุทธศาสตร์นี้มีการดึงดูดเงินทุน เทคโนโลยี ความรู้ และประสบการณ์จากต่างประเทศ มีการติดต่อกับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง มีการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ และมีการสร้างบรรยากาศในการรับการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางยุทธศาสตร์ครั้งสำคัญยิ่งของจีนในการลดบทบาทของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และการเปิดเสรีกับต่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป การดำเนินการเหล่านี้ได้ก่อประโยชน์ต่อจีนในหลาย ๆ ด้าน เช่น การพัฒนาแหล่งพลังงาน การก่อสร้าง(ทางรถไฟ ถนน และท่าเรือ) การนำเข้าเทคโนโลยีสมัยใหม่ การปฏิรูปวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก การบริหาร

การจัดการวิสาหกิจ การบริหารการจัดการด้านการผลิต การขยายการส่งออก และการเพิ่มรายได้จากการค้ากับต่างประเทศ

การเปิดประเทศของจีน ได้เปิดโอกาสให้จีนสามารถรับการลงทุนจากต่างประเทศ โดยใน ค.ศ. 1979 รัฐบาลจีนได้เปิดพื้นที่เพื่อตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZs) มี 4 แห่ง คือ เซินเจิ้น จูไห่ ซานโถว ในมณฑลกวางตุ้ง และเฉียนเหมิน ในมณฑลฟูเจี้ยน และ ใน ค.ศ. 1984 ได้เปิดเมืองท่าชายฝั่งทะเล (Open Coastal Cities) ที่เกาะไหหลำ และได้เปิดเมืองท่า 14 เมือง เพื่อเป็นเขตพัฒนาเทคโนโลยีด้านเศรษฐกิจ ใน ค.ศ. 1985 รัฐบาลจีนยังได้เปิดพื้นที่เศรษฐกิจดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (Economic Open Delta) ได้แก่ ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแยงซีเกียง ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำจูเจียง และดินแดนสามเหลี่ยมทางตอนใต้ของมณฑลกวางตุ้ง ซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจเปิด นอกจากนี้พื้นที่ที่ไม่ติดชายฝั่งทะเลก็มีการพัฒนาเศรษฐกิจตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่มีเงื่อนไขจะค่อย ๆ ขยายลึกเข้าไปสู่มณฑลตอนในตามนโยบายมุ่งสู่ตะวันตก (Go West Policy) ที่เป็นสัญลักษณ์การรับการลงทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้ก้าวสู่มิติใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับต่างประเทศ¹

นโยบายของจีนดังกล่าว มีเป้าหมายเพื่อที่จะดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ขณะเดียวกันจีนก็ยืนหยัดอยู่บนหลักการความเป็นอิสระและการพึ่งตนเอง (Self Reliance) เป็นหลัก เพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติจีน แต่อีกทางหนึ่งเป็นการเปิดออกสู่โลกภายนอก จีนจะใช้วิธีการหลาย ๆ แบบในการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ แม้ว่าจีนจะประสบความสำเร็จพอสมควรในการเปิดประเทศ แต่ก็มีปัญหาหลายประการด้วยกัน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับเทคโนโลยีระดับสูงมีไม่มาก ระเบียบและกฎหมายยังไม่สมบูรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต้องมีการปรับปรุง ระบบการสื่อสารยังไม่ดีพอ การบริหารและการจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพ และบุคลากรยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามจีนยังสามารถพัฒนาและปรับปรุงโดยเฉพาะการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจที่ดำเนินการเป็นไปอย่างลึกซึ้งเป็นขั้นเป็นตอนในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับต่างประเทศที่เป็นไปอย่างมั่นคงตลอดช่วงศตวรรษที่ 20

ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของเติ้งเสี่ยวผิง ตั้งแต่ ค.ศ. 1978 ได้รับการสานต่อจนถึงภายใต้การนำของเจียงเจ๋อหมิง และจุนหรงจี เศรษฐกิจจีนเริ่มแข็งแกร่งและจีนได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกว่า ศตวรรษที่ 21 นี้ น่าจะเป็น “ศตวรรษของจีน” อันเป็นผลมาจากการที่เศรษฐกิจจีนเติบโตอย่างต่อเนื่องถึงร้อยละ 8-9 ต่อปี นับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา จีนกำลัง

¹ Lawrence C. Reardon, “Learning How to Open the Door: A Reassessment of China's Opening Strategy,” *the China Quarterly* 155 (September 1998):479-511.

ก้าวขึ้นมาเป็นบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจ และอาจกลายเป็นขั้วมหาอำนาจเศรษฐกิจใหม่ อีกทั้งการก้าวออกไป "Going-Out" สู่อื่นประเทศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 10 (2001-2005) ที่กำหนดให้มีการสนับสนุนบริษัทจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ การก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ นับตั้งแต่จีนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง² มีการพัฒนาเศรษฐกิจ และนโยบายของผู้นำจีนในแต่ละรุ่น³ ที่ยังคงอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและมั่นคง

3.1.2 พัฒนาการการลงทุนโดยตรงของจีนในระดับโลก

การพัฒนาเศรษฐกิจจีนภายใต้ระบบเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม (Socialist Market Economy) ตั้งแต่ในช่วง ค.ศ. 1978 ถึง ค.ศ. 2003 การดำเนินนโยบายการเปิดประเทศทำให้จีนสามารถดึงดูดการลงทุนได้มากเป็นอันดับสองรองจากสหรัฐอเมริกา มูลค่า 57 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลงทุนจากญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁴ ขณะเดียวกันจีนก็ออกไปลงทุนในต่างประเทศ ในช่วง ค.ศ. 1978-2002 มีมูลค่า 9.3 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา การลงทุนของจีนส่วนใหญ่จะเป็นรัฐวิสาหกิจจีน (State-Owned Enterprises: SOEs) และบริษัทเอกชนจีน (Private Chinese Companies) มีการลงทุนในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น อเมริกาเหนือ แอฟริกา ละตินอเมริกา ยุโรป และเอเชีย เป็นต้น

ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ประธานาธิบดี เจียง เจ๋อหมิง ได้แถลงการณ์ในที่ประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 14 ใน ค.ศ. 1992 ว่า “ เพื่อเปิดกว้างสู่โลกภายนอกและควรส่งเสริมให้วิสาหกิจขยายการลงทุนในต่างประเทศ” จากนั้นในช่วง ค.ศ. 1992-1997 คณะรัฐมนตรีได้ตั้งกลุ่มระดับชาติ (National Team) เป็นการรวมตัวของกลุ่มอุตสาหกรรม 120 วิสาหกิจจีน โดยมียุทธศาสตร์ในด้านพลังงาน เหมืองแร่ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ โลหะและเหล็ก เครื่องจักร เคมีภัณฑ์

² สาธารณรัฐประชาชนจีนมีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ที่ประกอบด้วย 3 สถาบันหลัก คือ พรรคคอมมิวนิสต์จีน (Chinese Communist Party: CCP) รัฐบาล (State) และกองทัพปลดแอกประชาชนจีน (People's Liberation Army: PLA)

³ หลักการพื้นฐานของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีการสืบทอดความคิดจากแนวคิดของผู้นำแต่ละรุ่น กล่าวคือ รุ่นที่ 1 เหมาเจ๋อตง (Mao Zedong's Thought) รุ่นที่ 2 เต็งเสี่ยวผิง (Deng Xiaoping's Theory) และรุ่นที่ 3 เจียงเจ๋อหมิน (Three Represents) และผู้นำรุ่นที่ 4 ภายใต้การนำของหูจิ่นเทา

⁴ “Big FDI Inflows pose no threat,” *China daily* (28 April 2004).

การก่อสร้าง การขนส่ง เทคโนโลยีอวกาศ และเกษตรกรรม เป็นต้น⁵ รัฐบาลจีนได้สนับสนุนให้บริษัทจีนออกไปแข่งขันในต่างประเทศ⁶ รัฐบาลจีนจะทำการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศภายใต้หลักการของความเป็นอิสระ (Independence) การพึ่งตนเอง (Self-Reliance) และการปกป้องความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Safeguard Economic Security) ของประเทศ

การก้าวออกไปลงทุนของจีนในต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จีนสามารถบรรลุความสำเร็จในการสร้างความสมดุลการมีเงินทุนสำรองของประเทศ การออมกับการลงทุน และช่องว่างระหว่างการนำเข้าและการส่งออก มีการลงทุนทั้งในด้านการค้า การธนาคาร อุตสาหกรรม และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ แต่การไหลออกไปลงทุนของจีนจากรายงานยังต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งมีการประมาณว่าการไหลออกของทุนที่ผิดกฎหมายในช่วง ค.ศ. 1997-1999 มีถึง 53 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา หรือประมาณร้อยละ 2 ของผลรวมเฉลี่ยรายได้ประชาชาติ (GDP)⁷ แม้ว่าการรวมข้อมูลจะต่ำกว่าความเป็นจริง แต่จีนก็มีส่วนแบ่งของการออกไปลงทุนในต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น จาก 0.2 เปอร์เซนต์ ใน ค.ศ. 1980 เป็น 3.6 เปอร์เซนต์ ใน ค.ศ. 2001

การลงทุนของจีนในต่างประเทศ มีพัฒนาการจากการร่วมทุนของบริษัทจีนกับบริษัทชั้นนำของโลก ซึ่งการหาประสบการณ์ในต่างประเทศได้ทำให้บริษัทจีนสามารถก้าวข้ามการเรียนรู้และประสบการณ์ในต่างประเทศ การจัดการในระดับนานาชาติ และการบริหารงานการตลาดต่างประเทศ เนื่องจากบริษัทจีนยังมีปัญหาในการดำเนินงาน ความรู้การจัดการวิทยาการสมัยใหม่ และประสบการณ์ในแต่ละประเทศ⁸ ทั้งในประเทศที่มีแหล่งทรัพยากร และประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

รัฐบาลจีนได้วางแผนภายใต้ยุทธศาสตร์การออกไปลงทุนในต่างประเทศ โดยมีการสนับสนุนวิสาหกิจ และการตั้งศูนย์ศึกษาการลงทุนเป็นรายประเทศ เพื่อให้บริษัทจีนเกิดความ

⁵ Peter Nolan, China and the Global Economy. National Champions, Industrial Policy and the Big Business Revolution (Houndsmill: Palgrave, 2001), pp.16-20.

⁶ Friedrich Wu, "The Globalization of Corporate China," NBR Analysis 16 (3 December 2005):6.

⁷ "How Much Capital Has Taken Flight from China?," Economic Reporter 33 (19 August 2002).

⁸ Allan Zhang, "Going Abroad: China's corporations Go Global," <<http://userwww.sfus.edu/~yywong/zhang.pdf>>, September 2002.

เสี่ยงในการลงทุนน้อยที่สุด รวมทั้งจัดตั้งกองทุนการลงทุนในต่างประเทศ (Overseas Investment Funds) ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นกลุ่มบริษัทเพื่อการลงทุนและพัฒนาแห่งชาติจีน (State Development and Investment Group.) ที่ขึ้นตรงกับผู้นำและรัฐบาลจีน กิจกรรมการลงทุนของจีนในต่างประเทศได้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Co-existence) คือ การให้ความเคารพในอำนาจอธิปไตย การไม่แทรกแซงกิจการภายในของต่างประเทศ การเคารพในกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ และขนบธรรมเนียมของประเทศที่ลงทุน การให้ความเคารพในสัญญาตามกิจการลงทุน ที่ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค และสิทธิพิเศษที่จะได้รับจากประเทศผู้รับการลงทุน เป็นสำคัญ

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในต่างประเทศ

การใช้กลไกการตลาดในการดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจจีน ซึ่งจะเกี่ยวข้องทั้งปัจจัยแวดล้อมภายในและภายนอกประเทศ รัฐบาลจีนได้มีการกำหนดหน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนกลางทำหน้าที่ในการสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศ เช่น กระทรวงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าต่างประเทศ (Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation: MOFTEC) กระทรวงการคลัง (Ministry of Finance: MOF) สำนักงานการบริหารอุตสาหกรรมและการพาณิชย์แห่งรัฐ (State Administration for Industry and Commerce: SAIC) สำนักงานกำหนดราคาแห่งรัฐ (State Prices Bureau: SPB) สำนักงานการบริหารการภาษีแห่งรัฐ (State Administration of Taxation: SAT) สำนักงานการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแห่งชาติ (State Administration of Foreign Exchange: SAFE) คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและการค้าแห่งรัฐ (State Economic and Trade Commission: SETC) คณะกรรมาธิการวางแผนการพัฒนาแห่งรัฐ (State Development Planning Commission: SDPC) และ ธนาคารแห่งชาติจีน (Bank of China) เป็นต้น

นอกจากหน่วยงานของรัฐในระดับส่วนกลางแล้ว ยังมีหน่วยงานในระดับมณฑล จังหวัด และเมือง ที่ดำเนินการภายใต้นโยบายของรัฐบาลจีน มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศ มีสองรูปแบบคือ วิสาหกิจจีนเป็นเจ้าของ (Wholly Foreign-Owned Enterprises) และวิสาหกิจจีนร่วมลงทุนกับต่างชาติ (Sino-Foreign Joint Ventures) บริษัทจีนจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจีน กระทรวงพาณิชย์จีน และสำนักงานการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแห่งชาติ มีการแบ่งวิสาหกิจจีน 4 กลุ่ม คือ รัฐวิสาหกิจ (State-Owned Enterprises : SOEs) วิสาหกิจรวมหมู่ (Collective-Owned Enterprises) วิสาหกิจเอกชน (Private Enterprises หรือ Individual-Owned Enterprises) และวิสาหกิจร่วมลงทุนกับ

ต่างประเทศ (Foreign-Invested Enterprises)⁹ รัฐบาลจีนทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นสามารถออกนโยบาย กฎระเบียบ และกฎหมาย เพื่อควบคุมและสนับสนุนการลงทุนของบริษัทจีน กล่าวคือ การคำนึงถึงความมั่นคงของโครงการที่ลงทุน การประเมินความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยน การจัดหาแหล่งเงินทุนและการกู้เงินจากสถาบันการเงิน การพิจารณาประเภทโครงการการลงทุน การยกเลิกโครงการที่ไม่มีความจำเป็นและไม่ต้องการ การพิจารณาโครงการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ และโครงการที่มีความน่าลงทุนเป็นพิเศษ เป็นต้น¹⁰

หน่วยงานและหลักเกณฑ์การอนุมัติการลงทุนในต่างประเทศ

การลงทุนของจีนมีรูปแบบการลงทุนที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ มีการร่วมลงทุนหรือการร่วมทุนกับหุ้นส่วนต่างชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายและกฎหมายของประเทศผู้รับการลงทุน ที่มักจะมีการห้ามการถือหุ้นทั้งหมดของต่างชาติ บริษัทจีนได้เข้าไปร่วมลงทุนกับหุ้นส่วนต่างชาติ กล่าวคือ บริษัทขนาดใหญ่ของจีนจะเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีเงินทุน ประสบการณ์ เทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารและการจัดการ จะเป็นการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ ในส่วนวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางของจีนยังมีข้อจำกัดในด้านการเงิน ความรู้และประสบการณ์ การลงทุนก็จะเป็นไปเพื่อการลดและกระจายความเสี่ยงในการลงทุนหรือการสร้างเครือข่ายในต่างประเทศ และบริษัทเอกชนจีนที่มีเงินทุนและเทคโนโลยี ก็สามารถควบรวมกิจการกับบริษัทต่างชาติได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่งในการเพิ่มทุนที่เป็นไปตามระบบกฎหมายและกฎเกณฑ์ของต่างประเทศ

การลงทุนของจีนมีการดำเนินงานหลายลักษณะ กล่าวคือ มีทั้งการลงทุนจากจีนแต่ฝ่ายเดียวและการร่วมลงทุนกับผู้ร่วมทุนในต่างประเทศ การร่วมทุนจากหลายฝ่ายจะเป็นกิจการร่วมทุนประเภทแบ่งเป็นหุ้น และการร่วมทุนแบบมีกำหนดสัญญา โดยอาจจะลงทุนด้วยเงินสด อุปกรณ์ติดตั้ง เทคโนโลยี วัสดุภัณฑ์ และอาคารโรงงาน เป็นต้น ดังนั้นการร่วมลงทุนตามอัตราส่วนของฝ่ายจีนอาจจะน้อยกว่าร้อยละ 49 หรือมากกว่าร้อยละ 49 ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายและกฎหมายการรับการลงทุนของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ของจีนจึงเป็นทั้งการลงทุนในต่างประเทศและการพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ

⁹ National Bureau of Statistics (NBS) (Various years), China Statistical yearbook (Beijing: China Statistics Press, 1990 – 2000), pp. 462-463.

¹⁰ Xiaowei (Sherry) Yin, Neal Stender & Jiaolin Song, Coudert Brothers, Hong Kong, Beijing & Shanghai, "PRC Outward Investment: Liberalization Momentum Builds," <http://www.coudert.de/publication/article/031215_14_prcinvest_clp.pdf>, December 2003 / January 2004.

บริษัทจีนที่ออกไปลงทุนในต่างประเทศได้นั้น จะต้องผ่านการพิจารณาบนเงื่อนไขของผลประโยชน์แห่งชาติจีน (National Interests) การออกไปลงทุนในต่างประเทศจะต้องมีการสังกัดกับหน่วยงานในระดับประเทศ มณฑล เมือง เขตปกครองตนเอง และเขตเศรษฐกิจพิเศษ รัฐบาลในแต่ละระดับจะมีบทบาทในการพิจารณาอนุมัติให้ออกไปลงทุน มี 3 ลักษณะ คือ

(1) การลงทุนของจีนที่มีมูลค่ามากกว่า 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา โครงการลงทุนของบริษัทจีนจะต้องได้รับการอนุมัติจากกระทรวงพาณิชย์จีน เพื่อประเมินเหตุผลของการลงทุน หลังจากนั้นก็จะเป็นที่ของคณะรัฐมนตรี (State Council) ในการอนุมัติให้ออกไปลงทุน

(2) การลงทุนของจีนที่มีมูลค่า 1-30 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา อำนาจในการอนุมัติโครงการจะขึ้นอยู่กับทางกระทรวงพาณิชย์จีน โครงการที่ได้รับการอนุมัติ ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากคณะกรรมการกำกับกิจการธนาคารจีน (China Banking Regulatory Commission) และคณะกรรมการปฏิรูปและการพัฒนาแห่งรัฐ (National Development and Reform Commission) ซึ่งจะต้องผ่านการอนุมัติโดยกระทรวงพาณิชย์จีนให้ออกไปลงทุน

(3) การลงทุนของจีนที่มีมูลค่าน้อยกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ต้นสังกัดของบริษัทในระดับมณฑล เมือง เขตปกครองตนเอง และเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือฝ่ายบริหารของเขตปกครองหรือหน่วยงานในกระทรวงจะเป็นฝ่ายพิจารณาอนุมัติ จากนั้นต้องไปจดทะเบียนที่กระทรวงพาณิชย์จีน และต้องได้รับความเห็นชอบโดยผ่านการสนับสนุนจากคณะรัฐมนตรีจึงจะสามารถออกไปลงทุนในต่างประเทศได้¹¹

บริษัทจีนหรือรัฐวิสาหกิจจีนจะอยู่ภายใต้สังกัดที่แตกต่างกัน รัฐวิสาหกิจที่สำคัญและมีขนาดใหญ่จะถูกควบคุมโดยตรงจากกระทรวง รัฐวิสาหกิจขนาดกลางจะอยู่ในการดูแลของหน่วยงานของกระทรวงในระดับมณฑลหรือจังหวัด และรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กจะอยู่ในความดูแลของวิสาหกิจรวมหมู่ (Collective Enterprise) วิสาหกิจทั้งหมดจะอยู่ภายใต้แผนส่วนกลางของฝ่ายบริหาร (สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนระดับรัฐวิสาหกิจ) ในช่วงแรกผู้บริหารวิสาหกิจจะไม่มีอิสระในด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต การกำหนดราคา การตลาด และการลงทุน รัฐบาลจะให้การสนับสนุนการลงทุนทั้งหมดและต้องส่งมอบกำไรทั้งหมดให้รัฐ หากขาดทุนรัฐบาลจะรับภาระนั้นแทน รัฐวิสาหกิจเพียงแต่รับผิดชอบเฉพาะการผลิตให้ครบตามเป้าหมายที่รัฐบาลส่วนกลางจะเป็น

¹¹ จากรายงานใน ค.ศ. 2003 บริษัทขนาดใหญ่ มีการลงทุน 2.1 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา คิดเป็น ร้อยละ 73.6 ในส่วนบริษัทขนาดกลางและเล็ก มีการลงทุน 750 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 26.4 ของการลงทุนในต่างประเทศ see. Chen Hua, "Outward investment Meets Challenges," *China Daily* (24 April 2005).

ผู้กำหนด หลังจากนั้นใน ค.ศ. 1979 รัฐบาลจีนได้นำเอาแนวคิด "Individual Economy" เพื่อทดลองใช้กับสังคมนิยมแบบตลาด (Market Socialism) มี 3 ลักษณะ คือ (1) โรงงานของรัฐ (State-Owned Factories) การผลิตเป็นไปตามความต้องการของตลาดและโควตาของรัฐ (2) รัฐวิสาหกิจ (State-Owned Enterprise) การจัดหาปัจจัยการผลิตและการแสวงหาตลาดเป็นหน้าที่ของรัฐ (3) วิสาหกิจขนาดเล็ก การผลิตจะถูกกำหนดภายใต้กลไกอุปสงค์และอุปทาน การผลิตจะขึ้นอยู่กับรัฐบาลในการใช้กลไกการตลาด และรัฐวิสาหกิจจะต้องตอบสนองต่อการเป็นเจ้าของผลกำไรขาดทุน¹² ซึ่งอยู่ในช่วงของการลองผิดลองถูก บางวิสาหกิจก็ประสบความสำเร็จแต่ที่ล้มเหลวก็มีอยู่ จากการปฏิรูปการถือครองปัจจัยการผลิตและการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจีน ทำให้รัฐบาลเข้าใจปัญหามากยิ่งขึ้นจนมีการปฏิรูปวิสาหกิจ ใน ค.ศ. 1984 ภายใต้คณะรัฐมนตรี "Regulation of Future Expanding Autonomy of State-Owned Enterprise" เพื่อให้การบริหารและการจัดการของวิสาหกิจก้าวหน้าเหมือนกับต่างประเทศ

รัฐบาลจีนได้กล่าวถึงรูปแบบ "วิสาหกิจสมัยใหม่" ในช่วงทศวรรษ 1990 ได้มีการเผยแพร่คำอธิบายรูปแบบวิสาหกิจสมัยใหม่ "Regulations on Transforming the Management Mechanism of State-Owned Industrial Enterprise" และมีการนิยามสิทธิในทรัพย์สิน อำนาจและขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐบาล กล่าวคือ รัฐบาลเป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจ แต่รัฐวิสาหกิจเป็นของผู้ครอบครองสิทธิการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทั้งหมด รัฐบาลมีสิทธิรับกำไรจากสินทรัพย์ ร่วมตัดสินใจเรื่องสำคัญ และคัดเลือกผู้บริหาร แต่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการจัดการ รัฐวิสาหกิจรับผิดชอบกำไรและขาดทุน การเสียภาษี การดูแลรักษาทรัพย์สิน และการบริหารการจัดการ โดยมีหน่วยงานกลางเป็นผู้สนับสนุนและประเมินรัฐวิสาหกิจ เช่น คณะกรรมการบริหารเศรษฐกิจและการค้าแห่งรัฐ คณะกรรมการวางแผนการพัฒนาแห่งรัฐ คณะกรรมการปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจ กระทรวงการคลัง และสำนักงานการจัดการทรัพย์สินของรัฐ เป็นต้น โดยมีวิสาหกิจจีน 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (1) กลุ่มบริษัทการค้าต่างประเทศ (Foreign Trade Corporations : FTCs) ซึ่งเป็นการลงทุนด้านการค้าของรัฐบาลกลาง มณฑล และจังหวัด เช่น SINOCEM และ China Minmetals (2) กลุ่มวิสาหกิจขนาดใหญ่ เช่น Shougang Corporation (3) กลุ่มวิสาหกิจสถาบันการเงิน เช่น Bank of China, The People's Construction Bank of

¹² James C. F. Wang, "The Politics of Modernization," Contemporary Chinese Politics and Introduction: Rural and Urban Economic reform, Seventh Edition (Upper Saddle River: Prentice Hall, 2002), p. 305.

China และ China International Trust and Investment Corporation (CITIC) และ (4) กลุ่มของวิสาหกิจจีนทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

การเปิดประเทศเป็นการเปิดรับ FDI จากต่างประเทศ และยังเป็นจุดเริ่มต้นของจีนในการออกไปลงทุนในต่างประเทศ ซึ่งมีส่วนช่วยกระตุ้นในการสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ นอกจากนี้การเปิดประเทศยังทำให้การลงทุนของจีนในต่างประเทศ มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดดทั้งในด้านการค้า การนำเข้าและการส่งออก ในช่วงแรกการลงทุนของจีนจะอยู่ในฮ่องกง และมาเก๊า เพื่อทำหน้าที่เป็นประตู (Gate Way) การเรียนรู้และการแสวงหาประสบการณ์เพื่อเชื่อมโยงกับตลาดต่างประเทศ¹³ ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ของจีนในการเรียนรู้ประสบการณ์ทั้งในเรื่องตลาดเงินและตลาดทุน โดยการใช้ฮ่องกงเป็นสะพานเชื่อมโยงกับต่างประเทศ เช่น Fujian Enterprise (Holdings) Ltd., China International Trust and Investment Corporation และ Guangdong Enterprise (Holdings) Ltd., บริษัทเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนกับประเทศที่มีความใกล้ชิดกับฮ่องกง หลังจากนั้นจีนได้ออกไปลงทุนในต่างประเทศมากขึ้น เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ไทย เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม เยอรมัน บังคลาเทศ สิงคโปร์ ปากีสถาน ศรีลังกา สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ไนจีเรีย และบราซิล เป็นต้น¹⁴

นอกจากนโยบายของจีนได้มีส่วนสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศแล้ว ยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเงินทุนกับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง การลดแรงกดดันการเพิ่มค่าเงินหยวนที่เกิดจากการได้ดุลการค้ากับต่างประเทศ มีการนำเงินเหรียญสหรัฐออกมาใช้เพื่อการแสวงหาทรัพยากรและวัตถุดิบบางอย่างที่จีนขาดแคลน การสนับสนุนการส่งออกสินค้าและผลิตภัณฑ์ของจีน การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับต่างประเทศ การพัฒนา

¹³ Yun-Wing Sung, "Chinese outward investment in Hong kong: Trends, Prospects and Policy Implications," OECD Development Center, Technical Papers No.113 Product as part of the research programme on reform and growth of large development countries, July 1996, pp.1-45.

¹⁴ <<http://www.UNCTAD's>>, December 2003. และ ASIA Pacific Bulletin, "China Is Becoming a Global Investor, Can Canada Benefit?," <<http://www.asiapacificbusiness.ca>>, 10 September 2004. ในส่วนการลงทุนของจีนในประเทศแคนาดา มีการลงทุนในด้านกิจการป่าไม้ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ สิ่งทอ กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ ผลิตภัณฑ์นมและสินค้าเกษตร เคมีภัณฑ์ การค้าและการขนส่งสินค้า เป็นต้น

อุตสาหกรรมของประเทศ รวมไปถึงการมีงานทำของประชาชน การเพิ่มรายได้ของประเทศ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับต่างประเทศ¹⁵

การลงทุนของจีนในต่างประเทศ จากรายงานของ UNCTAD พบว่า ในช่วง ค.ศ. 1979-2002 จีนได้ออกไปลงทุนในต่างประเทศ 6,960 โครงการ มูลค่า 9.3 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ใน 160 ประเทศ (ตารางที่ 3.1) มีการลงทุนในเอเชียร้อยละ 60 รองลงมาเป็นการลงทุนใน อเมริกาเหนือ แอฟริกา และละตินอเมริกา จีนเข้าไปลงทุนในสหรัฐอเมริกามากที่สุด มูลค่า 835 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา รองลงมา แคนาดา มูลค่า 436 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย มูลค่า 431 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ไทย มูลค่า 217 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา และ รัสเซีย มูลค่า 207 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา เพื่อการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร ตลาด และเทคโนโลยี ที่ก้าวหน้า Mr. Karl P. Sauvart กล่าวว่า “วิสาหกิจจีนกำลังเป็นผู้ออกไปลงทุนโดยตรงที่สำคัญในต่างประเทศทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาค” ในส่วนของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก จีนได้ลงทุนในออสเตรเลียมากที่สุด ส่วนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จีนเข้าไปลงทุนในไทยมากที่สุด รองลงมา คือ กัมพูชา และเวียดนาม สิงคโปร์ พม่า และอินโดนีเซีย ตามลำดับ

¹⁵ รายงานของ UNITED NATIONS, “Prospects for FDI Flows, Transnational corporation strategies and Promotion policies: 2004-2007, Global Investment Prospects Assessment (GIPA) Research Note1: Results of a survey of location experts,” <http://www.unctad.org/en/does/tdxibpd5_en.pdf>, 13-18 June 2004. พบว่า การลงทุนใน ทศวรรษ 1980 มูลค่า 0.4 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ทศวรรษ 1990 มูลค่า 2.3 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา จนถึง ค.ศ. 2004 มูลค่า 41 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา และมีการวิเคราะห์ว่า ใน ค.ศ. 2004-2007 จีนจะเป็นผู้ออกไปลงทุนในต่างประเทศเป็นอันดับหนึ่งของโลก

ตารางที่ 3.1

การลงทุนโดยตรงของจีนในภูมิภาคต่างๆ ในช่วง ค.ศ.1979-2002

(ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา)

ลำดับ	ภูมิภาค	ค.ศ. 1979-2002	
		จำนวนโครงการ	มูลค่าการลงทุน
1	เอเชีย	3,672	5,482.3
2	อเมริกาเหนือ	847	1,270.5
3	แอฟริกา	585	818.1
4	ละตินอเมริกา	362	658.2
5	ยุโรป	1,194	561.1
6	โอเชียเนีย	300	549.8
	รวม	6,960	9,340.0

Source: Ministry of Commerce of China, 2003.

จีนสามารถพัฒนาบริษัทจีน ให้ก้าวข้ามไปเป็นบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ของโลก จากรายงาน World Investment Report ใน ค.ศ. 1994 มีวิสาหกิจจีน 7 บริษัท ในจำนวน 50 บริษัทข้ามชาติจากประเทศกำลังพัฒนา และมี 1 บริษัท ที่มีการลงทุนในต่างประเทศมีมูลค่ามากกว่า 2 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา คือ China State Construction และรายงาน World Investment Report ใน ค.ศ. 2001 มีบริษัทจีน 12 บริษัท ใน 50 บริษัทขนาดใหญ่ในประเทศกำลังพัฒนา และมี 6 บริษัท ที่มีการลงทุนในต่างประเทศมีมูลค่ามากกว่า 2 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา คือ China Ocean Shipping (Group) Company , China National Offshore Oil Corporation , China State Construction Engineering Corporation , China National Cereal, Oil and Foodstuff Import and Export Corporation. , China National Petroleum Corporation, และ China National Chemicals Import and Export Corporation. นอกจากนี้ บริษัทจีนที่ติดอันดับโลก ใน ค.ศ. 2005 ของ Fortune Magazine¹⁶ มี 15 บริษัท คือ State Grid , Sinopec, China National Petroleum, China Life Insurance, China Mobile Communications, Industrial & Commercial Bank of China, China Telecommunications, Sinochem, China Construction Bank, Bank of China, Shanghai Baosteel Group,

¹⁶ Fortune Magazine 150 (26 July 2004):F1-F12.

Hutchison Whampoa, Agricultural Bank of China, COFCO และ Shanghai Automotive.
(ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2
วิสาหกิจจีน (Fortune Global 500)

	Revenues (US\$ millions)	Profits
SINOPEC	75,076.70	1,268.90
State Grid	71,290.20	694.00
China National Petroleum	67,723.80	8,757.10
China Life Insurance	24,980.60	74.30
China Mobile communications	23,957.60	4,077.90
Industrial & Commercial Bank of China	23,444.60	279.20
China Telecommunications	21,561.80	2,422.00
SINOCHEN	20,380.70	229.70
Shanghai Baosteel Group	19,543.30	1,537.30
China Construction Bank	19,047.90	5,846.20
China Southern Power Grid	18,928.80	231.40
Bank of China	17,960.40	2,529.00
Agricultural Bank of China	15,284.60	242.00
COFCO	14,189.40	121.40
China First Automotive Works	13,825.40	293.40

Source: Fortune (25 July 2005)

3.1.3 การแบ่งช่วงเวลาการลงทุนของจีน

การออกไปลงทุนของจีนในต่างประเทศ ตั้งแต่เปิดประเทศ ค.ศ. 1978 มีการขับเคลื่อนโดยตรงจากรัฐบาลจีนในฐานะประเทศที่มีการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์โดยพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งเป็นระบบทุนนิยมโดยรัฐ (State Capitalism) การลงทุนของจีนถือเป็นช่องทางหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตามแนวคิดของ Lerche และ Said¹⁷ ในเรื่องผลประโยชน์

¹⁷ Charles O. Lerche and Abdul Said, Concepts of International Politics in Global Perspective, 4th Edition (Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Punt ice-Hall, Inc., 1995), p. 28.

แห่งชาติ (National Interest) และแนวคิดของ Kojima¹⁸ ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ทั้งการค้าและการลงทุน จากข้อมูลของ Wall¹⁹ Yaolin Wong และ Chan และ UNCTAD²⁰ จีนมี พัฒนาการการออกไปลงทุนในต่างประเทศ 4 ช่วงเวลา คือ

(1) ช่วงแรก ระยะเริ่มก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศ (Emergence) ในช่วง ค.ศ. 1979 - 1985 โดยจีนมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาประสบการณ์ในต่างประเทศและการพัฒนาขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่จะลงทุนในฮ่องกงและบางประเทศในเอเชีย ในรายงานการศึกษา พบว่า ในช่วง พฤศจิกายน 1979 บริษัทแรก ๆ ของจีนที่ออกไปลงทุนยังต่างประเทศ คือ The Beijing Friendship Store Established Kyowa Co., Ltd. โดยได้มีการลงทุนในประเทศ ญี่ปุ่น มีการร่วมลงทุนกับ Japan's Maruichi Shoji, Inc.²¹ การลงทุนของจีนจะดำเนินโดยบริษัท หรือวิสาหกิจจีนที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล เช่น บริษัทส่งออกและนำเข้า ภายใต้การดูแลของ กระทรวงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ (Ministry of Foreign Economic Relations and Trade: MOFERT) และวิสาหกิจด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีระหว่างประเทศของ มณฑลและเทศบาลมหานครบางแห่ง ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ (State Economic and Trade Commission: SETC)²² การลงทุนส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเป็นไปในรูปของการร่วมทุน โดยจีน

¹⁸ Kojima K. / Ozawa, T: Japan's General Trading Companies: merchants of Economic Development (Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 1984).

¹⁹ David Wall, "Outflows of Capital from China," OECD Development Centre Technical Paper 123 (March 1997).

²⁰ Ibid., Mark Wang Yaolin (2002); John Wong and Sarah Chen (2003), and UNCTED (2003).

²¹ Hiroshi Matsuno and Elly LIN, "The Globalization of Chinese Companies and advances into Japan," Nomura Research Institute papers No.68 September 1, 2003, pp. 1-10.

²² Rosalina Tan, "Foreign Direct Investment Flows and From China," in China's Economic Growth and the ASEAN, ed. Ellen H. Palanca (Manila: Philippines. APEC Study Center Network and the Philippines Institute for Development studies, 2001), pp.1-39.

เลือกที่จะลงทุนในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา ในอุตสาหกรรมเกษตร ยารักษาโรค นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังได้สนับสนุนให้เกิดการค้ากับเมืองใหญ่ ๆ ของโลก เช่น ฮองกง ปารีส ลอนดอน ฮัมบูร์ก โตเกียว และนิวยอร์ก เป็นต้น ในส่วนกิจกรรมการขนส่ง การเงิน ประกันภัย และการให้คำปรึกษา จีนได้ร่วมมือกับเมืองศูนย์กลางการค้า เมืองท่า และเมืองชั้นนำของโลก ในช่วงนี้ การลงทุนของบริษัทจีนใน 40 ประเทศ มี 189 โครงการ มูลค่า 197 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ขนาดของโครงการการลงทุนเฉลี่ยแล้วประมาณ 950,000 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

(2) ช่วงที่สอง ระยะเวลาเริ่มเข้าสู่การลงทุนที่เฟื่องฟู (Early Boom) ในช่วง ค.ศ. 1986-1991 ในช่วงนี้รัฐบาลจีนได้ปล่อยเสรีและลดข้อจำกัดในนโยบายให้กับวิสาหกิจมากขึ้น โดยบริษัทขนาดใหญ่และขนาดกลาง (Large and Medium-Sized Companies) เริ่มที่จะเคลื่อนออกไปลงทุนในต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อการแสวงหาและนำเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าจากต่างประเทศ ความรู้วิทยาการสมัยใหม่ การแสวงหาแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบที่จีนขาดแคลนและจำเป็นต่อตลาดภายในจีน และการแสวงหาเงินตราจากต่างประเทศ²³ ดังนั้นจึงพบว่า ใน ค.ศ. 1985 กระทรวงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ ได้ออกระเบียบใหม่ "The Approval Procedures and Management Methods for Setting up Non-trade Joint Ventures Abroad" ต่อมาใน ค.ศ. 1989 คณะบริหารควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน (State General Administration of Exchange Control) ได้ออกระเบียบ "on the Exchange Control of Investing Abroad" ระเบียบทั้งสองได้กลายเป็นกรอบนโยบายที่สำคัญของจีนในการส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้มีการขยายการลงทุนเพิ่มขึ้นใน 120 ประเทศ และมีโครงการลงทุนในต่างประเทศ 891 โครงการ มูลค่า 1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ขนาดของโครงการที่ลงทุนเฉลี่ยประมาณ 1.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

(3) ช่วงที่สาม ระยะพัฒนาการลงทุนอย่างมั่นคง (Steady Development) ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1992-1997 จุดเปลี่ยนที่สำคัญทางด้านนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศในช่วงนี้ คือ นโยบายการผลักดันให้เศรษฐกิจจีนขยายตัวหลังการ "ล่องใต้" ของเติ้ง เสี่ยวผิงใน ค.ศ. 1992 โดยในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนสมัยที่ 14 ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1993 เลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน เจียงเจ๋อหมิง ได้กล่าวต่อที่ประชุมว่า "พรรคยังดำเนินนโยบายเปิดต่อโลกภายนอก การจัดการต่อกิจการที่จีนเข้าไปลงทุนในต่างประเทศจะต้องเป็นไปอย่างแข็งขัน เราจะสรุปจากประสบการณ์ขยายการเปิดประเทศ และให้กรอบชี้แนะ เพื่อ

²³ Ibid., Rosalina Tan (2001).

พัฒนาประเทศสู่ขั้นที่สูงขึ้น" โดยมีกระทรวงพาณิชย์จีน²⁴ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายเศรษฐกิจตลอดจนแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลงทุนในต่างประเทศ โดยประสานงานกับกระทรวงการคลัง คณะกรรมาธิการวางแผนแห่งรัฐ (State Planning Commission) คณะบริหารควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน (State General Administration of Exchange Control) ในช่วงนี้เศรษฐกิจจีนเริ่มมีความร้อนแรงขึ้น (Overheated Economy) เป็นเหตุให้ทางการจีนเข้าไปควบคุมและลดความร้อนแรงทางเศรษฐกิจ รวมทั้งระมัดระวังการออกไปลงทุนในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามยังคงมีการเข้าไปลงทุนตั้งโรงงานในประเทศกำลังพัฒนา เช่น แอฟริกา อเมริกาใต้ ยุโรปตะวันออก และยังมีการลงทุนในประเทศที่พัฒนาแล้วเพิ่มมากขึ้น เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย เพื่อแสวงหาแหล่งวัตถุดิบและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในต่างประเทศ มีบริษัทจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศ 1,500 บริษัท การลงทุนมีมูลค่า 1.28 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา

(4) ช่วงที่สี่ การทะยานขึ้นของจีน (The Rising of China) ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1998-ปัจจุบัน สืบเนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียที่เริ่มจากการลดค่าเงินบาทของไทยในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1997 ได้ลุกลามส่งผลกระทบต่อค่าเงินของหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย นักลงทุนต่างชาติได้หาทางถอนการลงทุน ขณะเดียวกันจีนได้ประกาศไม่ลดค่าเงินหยวน โดยอ้างว่าไม่ต้องการแข่งขันกับการลดค่าเงิน ซึ่งแท้จริงแล้วจีนเกรงผลกระทบต่อหนี้สินระหว่างประเทศของจีนที่มีจำนวนมหาศาล อย่างไรก็ตาม วิกฤติทางการเงินที่เกิดขึ้นทำให้ธุรกิจหลายชนิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ล้มละลาย โรงงานพร้อมเครื่องจักรถูกขายทอดตลาด จีนเห็นเป็นโอกาสดีจึงได้เข้ามาลงทุนซื้อกิจการในหลายประเทศ การลงทุนในต่างประเทศของจีนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้จีนถูกมองว่าอาจจะเป็นหัวรถจักรคันใหม่ที่จะช่วยผลักดันเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกไปสู่ความรุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนั้นแรงกดดันจากประเทศตะวันตกที่ต้องการให้จีนปรับเพิ่มค่าเงินหยวน ก็ทำให้จีนลดแรงกดดันโดยไปลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้น ค่าเงินหยวนได้สร้างความเหลื่อมล้ำของจีนในการดำเนินยุทธศาสตร์การก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศ รัฐบาลจีนมีจุดมุ่งหมายหลักในการเข้าไปตั้งโรงงานในต่างประเทศเพื่อการผลิต การแสวงหาวัตถุดิบ และการกระตุ้นการส่งออกสินค้า

²⁴ กระทรวงเศรษฐกิจได้เปลี่ยนจาก MOFERT เป็น MOFTEC หรือกระทรวงการค้าต่างประเทศและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation) และต่อมาเปลี่ยนมาเป็นกระทรวงพาณิชย์จีน (Ministry of Commerce)

ของจีน²⁵ นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังได้สนับสนุนบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก วิสาหกิจเมืองและหมู่บ้าน และวิสาหกิจเอกชนจีนให้เริ่มบุกเบิกการลงทุนในต่างประเทศ

ทั้งนี้การออกไปลงทุนโดยตรงของจีนในต่างประเทศ บริษัทจีนมีรูปแบบการพัฒนาที่มีลักษณะคล้ายกับอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษ 1960 มีการลงทุนในด้านการแสวงหาทรัพยากรและการค้ากับต่างประเทศ มากกว่าการออกไปลงทุนในกิจการอื่น ๆ การลงทุนของจีนในทศวรรษ 1980 จีนมีความต้องการทรัพยากรเพิ่มขึ้นเพื่อนำมาป้อนให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของจีนกับต่างประเทศ การลงทุนในทศวรรษ 1990 การลงทุนเป็นไปเพื่อการเพิ่มศักยภาพทางเทคโนโลยี มีการปฏิรูปวิสาหกิจจีน การปฏิรูปการเงินและการธนาคาร และการลดอุปสรรคการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ ซึ่งยุทธศาสตร์การออกไปลงทุนของจีนนั้นจะอยู่ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาล ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจจีน

3.1.4 แรงจูงใจการลงทุนของจีนในระดับโลก

รัฐบาลจีนได้กำหนดยุทธศาสตร์การก้าวออกไปลงทุน (Go Out Strategy) ในต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อแสวงหากำไรหรือผลประโยชน์ในด้านอื่นๆ ในต่างประเทศ²⁶ แรงจูงใจการลงทุนในต่างประเทศของบริษัทจีนก็เพื่อให้ความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินบางประการ ตามแนวคิดของ Hymer, Lall and Streeten, Kindleberger, Caves และ Knickerbocker²⁷ สำหรับการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ Buckley และ Dunning²⁸ กล่าวว่าประเทศที่ดึงดูดการลงทุนจะต้องมีความได้เปรียบเฉพาะบางประการในแหล่งที่ตั้ง (Local-Specific Advantages) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dunning เรื่อง "การสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ" ความเป็นเจ้าของ (Ownership) แหล่งที่ตั้ง (Location) และผลประโยชน์จากนานาชาติ

²⁵ "Going Out: Other Side of Business Equation," *China Business Weekly* (22 April 2003).

²⁶ Zhu Rongji, "Report on the Tenth Five-Year Plan for the National Economic and Social Development in China (2001-2005)," <www.cei.gov.cn/lslz/report07.html>, 5 March 2001.

²⁷ Ibid., Stephen H. Hymer (1976); Sanjaya Lall and Paul Streeten (1977); C.P. Kindleberger (1969); C.P. Kindleberger (1969); Richard E. Caves (1971) and F.T. Knickerbocker (1973).

²⁸ Ibid., Peter J. Buckley (1985) and John H. Dunning (1973).

(Internalization Advantage) ส่วนความได้เปรียบในการลงทุนของจีนนั้น รัฐบาลจีนได้สนับสนุนวิสาหกิจออกไปลงทุนในต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

การเปิดประเทศของจีน ได้ทำให้จีนมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เป็นสากล การลงทุนของจีนในต่างประเทศยังช่วยลดแรงกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจ เนื่องจากจีนมีความได้เปรียบด้านดุลการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้จีนมีทุนสำรองเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล เมื่อสิ้นเดือนตุลาคม ค.ศ. 2006 จีนมีเงินสำรอง 1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ความได้เปรียบในการส่งออกเงินทุนและการลดแรงกดดันการเพิ่มค่าเงินหยวนของจีน ทำให้จีนหาทางออกโดยการนำเงินที่มีอยู่ออกมาใช้ จีนไม่มีความจำเป็นจะต้องยับยั้งการไหลออกของเงินทุนจากจีนไปสู่ต่างประเทศ เหมือนกับสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ดังนั้นจึงมีคำถามว่า “ทำไมจีนจึงต้องออกไปลงทุนในต่างประเทศ” มีแรงจูงใจอะไรที่ทำให้จีนต้องออกไปลงทุนในต่างประเทศ โดยสามารถกล่าวได้ 4 ประเด็น คือ

(1) การสนับสนุนการส่งออกและการเปิดตลาดใหม่ในต่างประเทศ (To support exports and open up new markets) การบุกเบิกตลาดใหม่ ๆ ในต่างประเทศเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการลงทุนของจีนในต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการขยายการส่งออก ผลิตภัณฑ์บางชนิดที่มีความลำบากถ้าส่งออกตามรูปแบบการค้าทั่วไป แต่ถ้าผ่านการก่อตั้งกิจการร่วมทุนจะทำให้ขยายปริมาณการส่งออกและบุกเบิกตลาดใหม่ได้ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ฝ่ายจีนสามารถลงทุนด้วยอุปกรณ์ติดตั้ง วัสดุภัณฑ์ และอะไหล่ ส่วนผู้ร่วมทุนอาจลงทุนด้านอาคารโรงงานและเงินทุนหมุนเวียน โดยฝ่ายจีนจัดส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคเข้าไปร่วมจัดการ ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถสนองความต้องการต่อผลผลิตบางประเภทของตลาดต่างประเทศแล้ว หากยังเป็นการผลักดันทางด้านการส่งอุปกรณ์ติดตั้งและวัสดุภัณฑ์ของทางฝ่ายจีน เช่น บริษัท Hanzhou เข้าไปร่วมลงทุนในโรงงานยางของมาเลเซียเพื่อผลิตรองเท้านักเรียนในมาเลเซีย บริษัท Shanghai Bicycle ไปลงทุนสร้างโรงงานผลิตรถจักรยานในกานาและบราซิลเพื่อผลิตรถจักรยานสำหรับตลาดภายในประเทศทั้งสอง ในส่วนอุตสาหกรรมเครื่องจักรและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Konka ได้ตั้งโรงงานในเม็กซิโก Chuangwei ได้ตั้งโรงงานในเม็กซิโกและตุรกี Skyworth และ Changhong ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าได้เข้าไปลงทุนในรัสเซีย เม็กซิโก และอินโดนีเซีย Guangdong Media Group ได้ควบรวมกิจการของโทรทัศน์และดีวีดี TCL (จีน) และร่วมทุนกับ Thomson (ฝรั่งเศส) ซึ่งเป็นการรวมทุนในรูปของบริษัท “TCL-Thomson Electronics” ผลิตภัณฑ์ภายใต้ TCL โดยได้ลงทุนในอินเดียและเวียดนามเพื่อผลิตและขายในอาเซียน ส่วน Thomson และ RCA

ขายในตลาดยุโรปและอเมริกาเหนือ²⁹ TCL ในเยอรมัน โดยการขายและการกระจายสินค้าภายในประเทศ การลงทุนอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าของ Haier โดยการตั้งศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนาในสหรัฐอเมริกา และ Haier ได้ซื้อกิจการของ Maytag ซึ่งเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านใหญ่เป็นอันดับสามของสหรัฐอเมริกา มูลค่า 1.28 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 2003 บริษัท Haier มีส่วนแบ่งร้อยละ 30 ของตลาดตู้เย็นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นอันดับ 3 รองจาก Whirlpool และ Electrolux³⁰

(2) การแสวงหาวัตถุดิบและการบุกเบิกแหล่งทรัพยากรในต่างประเทศ (To secure access to raw materials and natural resources) แม้ว่าจีนจะมีพื้นที่กว้างใหญ่และมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ แต่จีนก็ยังขาดแคลนทรัพยากรที่สำคัญบางอย่าง ดังนั้นจีนจึงได้ร่วมมือแสวงหาและบุกเบิกแหล่งทรัพยากรในต่างประเทศ เนื่องจากจีนตระหนักถึงหลักประกันความมั่นคงที่จะรับและป้องกันวัตถุดิบและทรัพยากรเพื่อพัฒนาประเทศ ส่วนฝ่ายต่างประเทศจะได้รับหลักประกันที่มั่นคงทางด้านการตลาด ดังนั้นความร่วมมือในการแสวงหาและบุกเบิกทรัพยากร ป่าไม้ ประมง เหมืองแร่ แหล่งน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ ในประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากร จึงเป็นความร่วมมือของจีนกับประเทศที่มีแหล่งทรัพยากร ซึ่งจะอยู่ในลักษณะของการร่วมทุนบุกเบิกหรือการซื้อประทานบัตร และเป็นการร่วมทุนระหว่างสองฝ่ายหรือหลายฝ่าย ส่วนผลผลิตจะมีการส่งกลับไปจีนทั้งหมด หรือขายในประเทศ หรือส่งออกไปในประเทศที่สาม สำหรับทรัพยากรบางประเภท แม้ว่าจีนจะไม่ต้องการ แต่ขอเพียงให้มีทางจำหน่ายในตลาดโลกก็สามารถร่วมลงทุนได้เช่นกัน การลงทุนดังกล่าวส่วนมากจะเป็นกิจการที่รัฐวิสาหกิจเข้าไปสำรวจหรือการเข้าควบคุมกิจการในต่างประเทศ เช่น บริษัทด้านพลังงาน Sinopec, Petrochina และ China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) ได้ลงทุนในต่างประเทศถึง 14 ประเทศ เช่น อินโดนีเซีย คาซัคสถาน มาเลเซีย ชูดาน เยเมน เป็นต้น ส่วนบริษัท Baosteel ได้เข้าร่วมลงทุนกับ Hamersley Iron ของออสเตรเลีย และเจรจาร่วมลงทุนกับ Companhia Vale do Rio Doce ของบราซิล ในการผลิตสินแร่เหล็กมูลค่า 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา บริษัท COFCO, China National Chemicals Export and Import Corporation และ China Metals and Minerals ได้เข้าไปลงทุนในแอฟริกา และ China National petroleum Company เข้าไปลงทุนในชูดาน เพื่อส่งวัตถุดิบและทรัพยากรกลับไปป้อนโรงงานในจีน นอกจากนี้บริษัทไชน่า ไมน์ เมทัลส์ ได้เข้าซื้อหุ้นส่วนบริษัทนอแรนดา ในการผลิตนิกเกิลและทองแดงของแคนาดา มูลค่า 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และจีนเป็น

²⁹ "News Agency," *Xinhua* (5 November 2003).

³⁰ "Haier Group bids US\$ 1.28 for Maytag," *China Daily* (22 June 2005).

ประเทศที่มีความต้องการทรัพยากรบางอย่างที่มากที่สุดในโลก เช่น ลิเธียม เหล็ก ทองแดง สังกะสี และซีเมนต์ และอันดับสอง ได้แก่ น้ำมันดิบ (ตารางที่ 3.3) จีนจึงได้วางแผนลงทุนในออสเตรเลีย แคนาดา อินโดนีเซีย เปรู และรัสเซีย แต่บริษัทจีน CNOOC ก็ประสบความล้มเหลวในการเข้าไปซื้อกิจการของ UNOCAL ของสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 3.3
การบริโภคทรัพยากรของจีนต่อการใช้ทรัพยากรทั้งหมดของโลก

	1995	2003
ลิเธียม	30	35
อลูมิเนียม	9	19
เหล็ก	12	27
ทองแดง	10	20
สังกะสี	12	20
ซีเมนต์	33	37
น้ำมัน	5	8 (2004)

Source: UBS Investment research; International Energy Agency, 2005.

(3) การแสวงหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การวิจัยและการพัฒนา (access to advanced technology and Research & Development) เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงและเทคนิควิทยาการสมัยใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ของจีน ตลอดจนกระตุ้นให้มีการปรับเปลี่ยนคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ก้าวหน้าและสร้างเครื่องหมายทางการค้าของจีน โดยการเข้าไปซื้อกิจการหรือร่วมทุนกับบริษัทในต่างประเทศที่เป็นเจ้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งเป็นทั้งการย้ายฐานการผลิต การควบรวมกิจการ และการเข้าซื้อกิจการ บริษัทที่มีราคาถูกในต่างประเทศหรือบริษัทที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อย่างเช่น ใน ค.ศ. 2002 TCL ซื้อกิจการ Schneider Electronics AG (เยอรมัน) มูลค่า 8 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา Huayi Group ซื้อกิจการ Moltech Power Systems (สหรัฐอเมริกา) มูลค่า 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา BOC Technology มีการควบรวมกิจการกับ Hynix Semicon Flat-Panel Display Division (เกาหลีใต้) มูลค่า 380 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และใน ค.ศ. 2003 ได้ซื้อกิจการของ TPV อุตสาหกรรมจอคอมพิวเตอร์ มีส่วนแบ่ง 26.4 เปอร์เซ็นต์ มูลค่า 135 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ Shanghai Haixing Group ได้ซื้อกิจการของ Glenoit Corp-Specialty Fabrics (สหรัฐอเมริกา) มูลค่า 14 ล้านดอลลาร์

สหรัฐอเมริกา Shanghai Electric Group ซื้อกิจการทางการเงินของ Akiyama Publishing Machinery Company (ญี่ปุ่น) D' long Group ควบรวมกิจการกับ Fairchild Dornier 728 Passenger Jet Programme (เยอรมัน) และ China Telecom ได้ซื้อกิจการ Excelcomindo (อินโดนีเซีย) ด้วยเหตุนี้ บริษัทจีนจึงพยายามดำเนินยุทธศาสตร์การแสวงหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การควบรวมกิจการและการแสวงหาพันธมิตรเพื่อการออกไปแข่งขันในต่างประเทศ ดังในกรณีของการควบรวมกิจการของบริษัทจีน TCL และ Thomson ประเทศฝรั่งเศส โดยให้เครื่องหมายการค้าของ Thomson ในยุโรป และ RCA ในสหรัฐอเมริกา และ Huawei ได้มีข้อตกลงร่วมลงทุนกับ Siemens, NEC, Matsushita และ Infineon เป็นเหตุผลทำให้จีนสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ชั้นนำจนเป็นที่ยอมรับของโลก ใน ค.ศ. 2004 Lenovo Group. ซื้อกิจการ PC ของ IBM มูลค่า 1.25 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา³¹ Shanghai Automotive Corporation (SAIC) เข้าไปซื้อกิจการของ MG Rover มูลค่า 1 พันล้านปอนด์³² (ตารางที่ 3.4)

บริษัทจีนได้มีการตั้งศูนย์การวิจัยและการพัฒนาในประเทศ ที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มความรู้ให้กับวิศวกร นักออกแบบ และนักวิทยาศาสตร์ เช่น Huawei และ ZTE ได้ตั้งศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนาในสวีเดน สหรัฐอเมริกา รัสเซีย อินเดีย และเกาหลีใต้³³ Guangdong Glanz Group Co. และ Konka ได้ตั้งศูนย์การวิจัยและการพัฒนาใน สหรัฐอเมริกา สำหรับ Haier ได้มีศูนย์กลางการวิจัยและการพัฒนาในเยอรมัน และได้ตั้งศูนย์การออกแบบในสหรัฐอเมริกา Kelon มีศูนย์กลางการวิจัยและการออกแบบในญี่ปุ่น บริษัทจีนต้องการใช้เป็นยุทธศาสตร์สร้างความแข็งแกร่งของผลิตภัณฑ์จีน เพื่อการแข่งขันของสินค้าจีนในตลาดต่างประเทศ และมีการสร้างงานในประเทศที่เข้าไปลงทุนด้วย รัฐบาลจีนยังมีการตั้งศูนย์ศึกษาเจาะลึกการลงทุนเป็นรายประเทศเพื่อลดความเสี่ยงในการลงทุน การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ (Overseas Investment Funds) และการจัดตั้งบริษัทเพื่อการลงทุนและพัฒนาแห่งชาติจีน (State Development and Investment Corp) ที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลจีนโดยมีเป้าหมายในการสร้างความแข็งแกร่งให้กับบริษัท โดยมีภารกิจหลัก 4 กลุ่ม คือ อุตสาหกรรม การเงิน ที่

³¹ "China Goes Shopping," Business Week (20 December 2004):32-35.

³² "Chinese set to Bale Out Britain's Ailing MG Rover Car Maker," <<http://www.asia.yahoo.com/041121/afp/041121031814>>, 3 December 2004.

³³ Ben Dolven, "Making the Whole World listen," Far Eastern Economic Review 167 (26 February 2004):26-29.

ปรึกษา และการบริการสินทรัพย์ โดยยึดหลักการลงทุนในโครงการสาธารณูปโภค ทรัพยากรเทคโนโลยี ในกลุ่มตลาดที่มีศักยภาพสูง และกลุ่มประเทศที่จีนมีความได้เปรียบในการแข่งขัน

ตารางที่ 3.4
การรวบรวมและการซื้อกิจการของบริษัทจีนในต่างประเทศ

ผู้ซื้อ	เป้าหมาย	ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา
Nanjing Automotive	MG Rover Group (UK)	1 พันล้านปอนด์
CNPC	Petro Kazakhstan	4,180
Lenovo Group	IBM PC Division (US)	1,250
China Netcom	PCCW (UK,20%)	1,000
Shanghai Auto Industry	Ssangyong Motor (Korea, 49%)	500
BOE Technology	Hynix Semicon Flat-Panel Display Division (Korea)	380
Petro China	Devon Energy (Indonesia)	262
China National Chemical Import/export Gorp	Atlantis Holding AS (Norway)	215
SINOPEC	Northern Lights Project (40%, Canada)	124
Huayi Group	Moltech Power System (USA)	20
Shanghai Haixing Group	Glenoit Corp-Specialty Fabrics (USA)	14
TCL International	Schneider Electronics AG (Germany)	8

ที่มา: ข้อมูลจากหลายแหล่ง, 2006

(4) การลงทุนเพื่อขยายกิจการการลงทุนไปสู่ธุรกิจด้านอื่น ๆ ทั้งการบริหารทางด้านข่าวสารและเทคโนโลยีทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อกระจายความเสี่ยงและหาโอกาสทำกำไรในธุรกิจด้านอื่น ๆ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้จีนเข้าไปลงทุนในต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่บริษัท SINOCHEN ไม่เพียงทำธุรกิจทางด้านน้ำมันและเคมีภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังได้รับอนุญาตจากรัฐบาลจีนให้เข้าไปลงทุนในกิจการอื่น เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ประกันภัย โรงกลั่นน้ำมัน และผลิตปุ๋ยเคมี โดยเข้าไปลงทุนในหลายประเทศทั้งในยุโรป อเมริกา แอฟริกา และเอเชีย ใน ค.ศ. 1993 ได้เข้าไปลงทุนกับบริษัทในโรงงานกลั่นน้ำมันของประเทศอินโดนีเซีย มีมูลค่า 3 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา บริษัท China Resources ได้เข้าไปลงทุนในกิจการการค้าในสหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และไทย นอกจากนี้ บริษัทจีน Guanda Import and Export Co.Ltd. ได้ลงทุนในกัมพูชา โดยมี

เหตุผลของการลงทุนคือ เป็นแหล่งกำเนิดสินค้าที่ได้รับโควตาการส่งออกในฐานะประเทศด้อยพัฒนา และสามารถส่งสินค้าไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป

บริษัทจีนบางบริษัทสามารถเทียบชั้นเป็นบริษัทชั้นนำของโลก (World Class Companies) หรือ บริษัทที่มีความสามารถในการแข่งขันระดับโลก (National Champions or Global Competitive) มีบริษัทน้ำมัน 3 บริษัท คือ China National Petroleum Corp. (CNPC), China Petrochemical Corp. (SINOPEC) และ China National Offshore Oil Corp. (CNOOC)³⁴ โดย CNPC เข้าไปซื้อกิจการของ Petro Kazakhstan มูลค่า 4,180 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกามีการสร้างท่อน้ำมันจากเอเชียกลางมายังจีน Shanghai-Based Boosteel เป็นบริษัทด้านการผลิตเหล็กได้ลงทุนในบราซิล Chalco เป็นกลุ่มผลิตอลูมิเนียม และ Yanzhou Coal เป็นผู้ผลิตถ่านหิน และ China Minmetals Group. เป็นผู้ผลิตโลหะที่เข้าไปซื้อ Noranda เหมืองทองแดงและนิกเกิลในแคนาดา³⁵ The Shougang Group. เป็นอุตสาหกรรมเหล็กที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการประหยัดพลังงาน เป็นวิสาหกิจขนาดใหญ่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 9 (1995-2000) ได้ลงทุนเพื่อยกระดับของเทคโนโลยี มูลค่า 10.18 ล้านหยวน เพื่อพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจไฮเทค และมีการปกป้องสิ่งแวดล้อม³⁶

การลงทุนในโครงการก่อสร้างของบริษัทจีน มีการกระจายไปกว่า 180 ประเทศ โดยการเข้าไปลงทุนสร้างทางรถไฟในไนจีเรีย และอิหร่าน โรงงานไฟฟ้าในพม่า ลาว และมาเลเซีย ท่อส่งน้ำมันในชูดาน สนามบินและโรงแรมห้าดาวในแองโกลีเรีย นอกจากนี้ยังมีโครงการก่อสร้างสะพานและถนนในหลายประเทศ บริษัท China State Construction Engineering Corp. ได้ลงทุนในการก่อสร้างสำนักงาน 220 ห้องของ Marriot Courtyard Hotel ในสหรัฐอเมริกา มูลค่า 190 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกามีบริษัทจีนได้เข้าไปปรับเหมาและการประมูลการก่อสร้างแข่งกับบริษัทของสหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ในตะวันออกกลางและแอฟริกา บริษัทจีนเข้าไปก่อสร้าง

³⁴ Ding Zhitao, "The Weight of Black Gold with limited oil reserves, china looks for supplementary ways to fuel its economy," *Beijing Review* (16 December 2004).

³⁵ "China's Champions The Struggle of the Champions (January 6 2005) Economist Conferences. The technology industry summit," <http://www.economist.com/displaystory.cfm?story_id=3535818>, 9 March 2005.

³⁶ Tang Yuankai, "Shougang is turning Green," in *Beijing Review* 45 (25 July 2002):15-19.

โรงงานผลิตตู้เย็นใน South Carolina ของบริษัท Haier³⁷ โครงการส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการรับเหมาก่อสร้างและงานช่วยเหลือสาธารณะอื่น ๆ ในต่างประเทศ เช่น การสร้างถนน สะพาน ทางรถไฟ สนามบิน ท่าเรือ สถานีไฟฟ้า และสนามกีฬา เป็นต้น

นอกจากนี้ การลงทุนของจีนในต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นในสาขาเหมืองแร่ การขนส่งสินค้า ท่าเรือ และโกดังเก็บสินค้า และการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง เช่น Embraer ผู้ผลิตเครื่องบินของบราซิล การร่วมลงทุนในการส่งดาวเทียมของบราซิล ตลอดจนร่วมมือด้านโทรคมนาคมกับเวเนซุเอลา การลงทุนในละตินอเมริกาในประเด็นของการลงทุนจะรวมเรื่องเงินกู้ (ดอกเบี้ยในอัตราต่ำ) ที่จีนได้หยิบยื่นให้ แต่มีการกำหนดเงื่อนไขต้องจ้างบริษัทจีนเข้าไปดำเนินการกิจการ ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมของจีนสามารถเข้าไปแข่งขัน และสามารถซื้อวัตถุดิบและทรัพยากรจากละตินอเมริกา จีนสามารถมีผลประโยชน์จากภูมิภาคนี้ในด้านวัตถุดิบมากกว่าด้านการผลิต หรือการสร้างมูลค่าทางการตลาดที่จะช่วยเรื่องการจ้างงาน และการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชนในละตินอเมริกา

3.1.5 ปัจจัยการลงทุนของจีนในระดับโลก

การลงทุนของจีนในต่างประเทศ จะอยู่ภายใต้เงื่อนไขในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติจีน (National Interest) บริษัทจีนได้ก้าวไปบนเส้นทางทุนนิยมในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด (Market Economy) เพื่อการบูรณาการกับเศรษฐกิจโลก ในฐานะผู้ลงทุนรายใหม่ของประเทศกำลังพัฒนา กล่าวคือ จีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจที่โดดเด่นในศตวรรษที่ 21 ที่ได้เปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของการเป็นภัยคุกคาม (China Threat) โดยมีการติดต่อกับประเทศและกลุ่มประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง³⁸ ซึ่งผู้นำจีนได้กล่าวในเวทีระหว่างประเทศเสมอว่า การก้าวขึ้นมามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนเป็นการก้าวขึ้นมอย่างสันติ (Peaceful Rise) อีกทั้งจีนยังเป็นหนึ่งในมหาอำนาจโลกที่มีสิทธิยับยั้ง (Veto) ในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ โดยการเข้าร่วมแก้ไขปัญหาระดับโลกและในระดับภูมิภาค ดังนั้นการลงทุนของจีนในต่างประเทศมีปัจจัยที่เอื้อต่อการสนับสนุนการลงทุน 2 ประเด็น คือ

³⁷ David Murphy, "Chinese Builders Go Global," *Far East Economic Review* 167 (13 May 2004):30-33.

³⁸ จีนจะเป็นภัยคุกคามหรือความหวาดระแวงจีน เนื่องจาก จีนใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาดังประเทศหลายครั้ง เช่น สงครามเกาหลี ค.ศ. 1950-1953 สงครามล้างสอนเวียดนาม ค.ศ. 1989 สงครามกับอินเดีย ค.ศ. 1962 สงครามกับโซเวียตที่เกาะจินเป่า การยึดหมู่เกาะพาราเซล ค.ศ. 1974 การยึดบางเกาะในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ค.ศ. 1988 เป็นต้น

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ในประเด็นของปัจจัยทางเศรษฐกิจ Kegley และ Wittkopf³⁹ ได้กล่าวว่า รัฐ (State) ได้ถูกท้าทายเพิ่มขึ้นโดยตัวแสดงใหม่ที่ก้าวขึ้นมาในเวทีระหว่างประเทศ คือ บริษัทข้ามชาติ ขณะที่ Preston และ Windsor⁴⁰ ให้เหตุผลว่า ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเกิดจากความเชื่อมโยงในการพึ่งพาระหว่างประเทศผู้ลงทุนและประเทศผู้รับการลงทุน ดังที่ ที่ประชุมขององค์การการค้าและการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNCTAD), Wong และ Chan กล่าวว่า "จีนกำลังทะยานขึ้นเป็นผู้ออกไปลงทุนรายใหญ่ในระดับภูมิภาคและในระดับโลก" และ UNIDO⁴¹ ได้ให้หลักการในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เพื่อการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี⁴² โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ

(1) รัฐบาลจีนจะเป็นผู้ควบคุมและอนุมัติให้บริษัทจีนออกไปลงทุน และการสร้างความสัมพันธ์หรือความร่วมมือกับต่างประเทศ จากปัญหาของตลาดภายในจีนเริ่มอึดตัวของความต้องการภายในประเทศ รวมถึงการลดลงของส่วนแบ่งการตลาด ซึ่งเป็นเหตุผลให้รัฐบาลจีนสนับสนุนให้บริษัทจีนออกไปตั้งโรงงานและขายสินค้าจีน เช่น Haier, Changhong และ Konka เป็นต้น มีการลงทุนทั้งในเอเชีย สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา แอฟริกา และลาตินอเมริกา การดำเนินกิจกรรมของบริษัทจีนเหมือนกับบริษัทข้ามชาติอื่น ๆ ที่พยายามแสวงหาความมั่นคงของตลาด เพื่อลดข้อจำกัดในการส่งสินค้าไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา และ สหภาพยุโรป กล่าวคือ บริษัทจีนที่ลงทุนในออสเตรเลียสามารถส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในออสเตรเลีย (Made in Australia) ไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการต่อต้านสินค้าจากจีน⁴³

(2) การแสวงหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของจีน เพื่อการรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ซึ่งจีนเป็นประเทศผลิตสินค้าอุตสาหกรรมอันดับ 4 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเยอรมัน เช่น มีการผลิตกล้องถ่ายรูปมากกว่าร้อยละ 50 เครื่องปรับอากาศ และโทรทัศน์ร้อยละ 30 เครื่องซักผ้าร้อยละ 25 ตู้เย็นร้อยละ 20 ของโลก และ

³⁹ Ibid., Charles W. Kegley & E.R. Wittkopf (2001).

⁴⁰ Ibid., Lee E. Preston and Duane Windsor (1997).

⁴¹ Ibid., UNIDO (2002/2003).

⁴² John Wong and Sarah Chan, "China-ASEAN Free Trade Agreement, Shaping Future Economic Relations," *Asian Survey* 43 (May/June 2003):507-526.

⁴³ Neil C. Hughes, "A Trade War with China?," *Foreign Affairs* 84 (July/August 2005):94-106.

เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีทั้งต้นทุนต่ำและมีคุณภาพ (low manufacturing cost and high quality) เช่น บริษัท Guangdong Galang Enterprise ขายเครื่องไมโครเวฟ ร้อยละ 40 ในยุโรป Wenzhou ขายบุหรี่ย่อยละ 70 และจีนยังมีความต้องการอลูมิเนียม ทองแดง และเหล็กทรายใหญ่ของโลก⁴⁴

(3) การดำเนินธุรกิจในต่างประเทศของจีน จะมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละประเทศ มีการลงทุนในการตั้งโรงงาน การรับเหมาก่อสร้าง การเงินและการประกัน การขนส่ง และการสื่อสาร เป็นต้น การลงทุนในฮ่องกงเพื่อใช้ฮ่องกงเป็นสะพานเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ⁴⁵ การลงทุนด้านการค้าและการบริการในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา การตั้งฐานการผลิตสินค้าในสหภาพยุโรป เอเชีย และละตินอเมริกา การลงทุนในด้านวัตถุดิบและทรัพยากรในแอฟริกา รัสเซีย และตะวันออกกลาง เช่น เหมืองแร่ ป่าไม้ สัตว์น้ำ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ การลงทุนเพื่อการผลิตสินค้าในแอฟริกา ตะวันออกกลาง และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ จักรยาน และเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น⁴⁶

การลงทุนในประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะลงทุนในภาคบริการ และการลงทุนในด้านการสำรวจแหล่งทรัพยากร และอุตสาหกรรมขนาดเล็กจะอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา มีการลงทุนด้านการผลิตสินค้า เช่น ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ รองเท้า จักรยาน จักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ บริษัทจีนแม้ว่าโครงการลงทุนจะมีขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทต่างชาติ แต่บริษัทจีนก็สามารถเข้าไปมีส่วนแบ่งทางการตลาดในอุตสาหกรรมจักรยานยนต์ สินค้าอุปโภค และบริโภค ในตลาดอาเซียนภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างจีนกับอาเซียน⁴⁷

⁴⁴ Karby Leggett and Peter Wonacott, "Burying the Competition," Far Eastern Economic Review 165 (17 October 2002):30-35.

⁴⁵ Vikram Nehru and others, China 2020-Development challenges in the New Century (Washington: World Bank), 1997.

⁴⁶ Eunsuk Hong, "Go Overseas Via Direct Investment Internationalization Strategy of Chinese Corporations in a Corporation Prism," SOAS (University of London, This version: 30 January 2004), pp. 1-20.

⁴⁷ "Chinese companies play the name game; the mainland's manufactures are building their brands to go global," Business week (31 March 2003). และ Fortune

(4) การลงทุนของจีนมีความเกี่ยวข้องทั้งปัจจัยการเมืองและเศรษฐกิจ ที่สอดคล้องกับการแสวงหาผลประโยชน์ในต่างประเทศ⁴⁸ การลงทุนของจีนมีเป้าหมายทั้งในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจเหมือนกับจีน กลุ่มประเทศที่เป็นพันธมิตรคู่ค้าหลัก กลุ่มประเทศที่เป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ กลุ่มประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และรัฐบาลจีนยังมีกิจกรรมระดับนานาชาติ เช่น the Beijing Olympic Games ค.ศ. 2008 และ The Shanghai World Expo ค.ศ. 2010 ที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง⁴⁹ จีนมีบทบาททั้งผู้ค้าและผู้ลงทุนในระดับโลก (Global Trader and Global Investor) และกำลังก้าวออกไปเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองโลก

ปัจจัยทางการเมือง

ปัจจัยทางการเมืองเป็นเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) โดย Lerche และ Said ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ และนโยบายระหว่างประเทศ จะมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติ และ Murry⁵⁰ ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความเกี่ยวพันทั้งในมิติการเมืองและเศรษฐกิจ ขณะที่ Keohane และ Nye และ Ohmae และ Oviatt⁵¹ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า บรรษัทข้ามชาติอาจก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เพราะเป็นองค์กรทางเศรษฐกิจมีบทบาทและบางครั้งก็มีบทบาทมากกว่ารัฐ และมีผลประโยชน์ในด้านอื่น ๆ Pownall และ Lall⁵² กล่าวว่า การลงทุนเกิดขึ้นเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ในระบบระหว่างประเทศ และ Kumar และ Chader⁵³ ได้ให้กรอบแนวคิดในเรื่องความสามารถในการแข่งขัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการพัฒนาอุตสาหกรรม และ

Magazine, <<http://www.fortune.com>>, 22 July 2002. จีนเป็นประเทศผู้นำเข้าเครื่องจักรจากญี่ปุ่น เหล็กจากเกาหลีใต้ ปาล์มน้ำมันจากมาเลเซีย ยางพาราจากไทย

⁴⁸ "SAFE Launches Forex Purchase Plan," Business China, a report by the Economist Intelligence Unit (5 March 2003).

⁴⁹ Shingo Konomoto, "Chinese's Rapidly Growing Market: Issues and suggested Responses," Nomura Research Institute NRI 81 (1 October 2004):1-15.

⁵⁰ Ibid., Robin Murry (1975).

⁵¹ Ibid., Robert O. Keohane and Joseph Nye (1981). และ Kenechi Ohmae (1995).

⁵² Ibid., Ian E. Pownall (1999) และ Sanjaya Lall (2002).

⁵³ Ibid., Rajiv Kumar and Doren Chadee (2002).

Collins⁵⁴ ได้กล่าวถึง ความมั่นคง 3 ประเด็น คือ ความมั่นคงทางกองทัพ (Military Security) ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Security) และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) และปัญหาความมั่นคงทางเชื้อชาติ (Ethnic Security) ซึ่งสามารถอธิบายปัจจัยทางการเมือง ได้ดังนี้ คือ

(1) ความมั่นคงด้านพลังงาน (Energy Security Strategy) จีนเป็นประเทศที่บริโภคน้ำมันใหญ่เป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของจีน โดยรัฐบาลจีนได้สนับสนุนให้บริษัทจีนออกไปแสวงหาแหล่งน้ำมัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายในประเทศ โดยจีนได้เน้นการทูตน้ำมัน (Oil Diplomacy) ในการเข้าถึงแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติกับประเทศในตะวันออกกลาง อเมริกาเหนือ ละตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชียกลาง⁵⁵ โดยจีนให้ความสำคัญแบบพิเศษ (Special Relationships) เพราะปัญหาด้านพลังงานอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง และการทหาร โดยมีการนำเข้าน้ำมันจากเวเนซุเอลา ไนจีเรีย อัฟกานิสถาน แองโกลา ซูดาน คองโก บราซิล เวเนซุเอลา และอินโดนีเซีย เป็นต้น เนื่องจากความไม่มั่นคงในเรื่องราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น ปัญหาสงครามอิรัก กลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันปิโตรเลียม (Organization of Petroleum Exporting Countries: OPEC) และผลกระทบจาก บริษัท Yukos ของรัสเซีย ที่ทำให้ราคาน้ำมันสูงขึ้นจาก 5 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล เป็น 15 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล⁵⁶

ความมั่นคงด้านพลังงานเป็นสิ่งที่จีนให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากจีนมีการพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ โดยมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น บริษัทน้ำมันจีน (Chinese oil Companies) คณะกรรมการวางแผนพัฒนาแห่งชาติจีน (The State Development Planning Commission: SDPC) คณะกรรมการการค้าและเศรษฐกิจแห่งรัฐ (State Economic and Trade Commission: SETC) กระทรวงการต่างประเทศ (The Ministry of Foreign Affairs:

⁵⁴ Allan Collins, Security and Southeast Asia Domestic, Regional, and Global Issues (Colorado: Published in the United States of America, 2003), pp. 49-50.

⁵⁵ Erica S. Downs, "The Chinese Energy Security Debate," The China Quarterly 177 (March 2004):21-41.

⁵⁶ Peter Cornelius and Jonathan Story, "China Revolutionizes Energy Markets," Far Eastern Economic Review 168 (October 2005):21-24; Susan Jakes, "China's Quest for Oil", Time <<http://www.time.com/time/asia/magazine/article/0,1367,501041025-725174.00.html>>, (25 October 2004):30-35.

MFA) และ กองทัพ ซึ่งอยู่ภายใต้คณะรัฐมนตรี สถาบันการวิจัยด้านพลังงาน (Energy Research Institute: ERI) สถาบันการวิจัยนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy Research Institute) และ สถาบันการศึกษา⁵⁷ จากกรณีของบริษัท CNOOC มีความสนใจจะซื้อกิจการบริษัท UNOCAL แต่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยในการเข้ามาซื้อกิจการของ CNOOC เนื่องจากจีนอาจจะส่งผลกระทบในการคุกคามต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา การเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ การเพิ่มศักยภาพของกองทัพจีน และผลกระทบต่อการขึ้นลงของราคาน้ำมันของโลก รวมไปถึงประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก⁵⁸

(2) รัฐบาลจีนได้สนับสนุนการลงทุน เพื่อการแสวงหาความมั่นคงทั้งในเรื่องของตลาด แหล่งวัตถุดิบ และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจจีน แม้ว่าต้นทุนทางทรัพยากรของจีนยังต่ำอยู่ แต่จีนก็มีความต้องการแร่ธาตุต่างๆ เช่น อลูมิเนียม ทองแดง และสินแร่เหล็ก บริษัทจีนได้ลงทุนหรือร่วมทุนกับหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย รัสเซีย ไซบีเรีย บราซิล และปาปัวนิวกินี นอกจากนี้บริษัทจีนยังไปลงทุนในการพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ เหมืองแร่ ประมง เนื้อไม้ ยางพารา เยื่อไม้ และอุตสาหกรรมกระดาษที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในจีน

การลงทุนของจีนเพื่อเข้าถึงความรู้และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การร่วมลงทุนกับต่างชาติช่วยให้บริษัทจีนสามารถพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาลิขสิทธิ์ต่าง ๆ เช่น Shougang (Capital) Iron and Steel Corporation ใน ค.ศ. 1988 มีการซื้อกิจการร้อยละ 70 จาก California based Masta Engineering and Design Inc. การเข้าไปร่วมทุนกับบริษัทของสหรัฐอเมริกาที่มีเทคโนโลยีระดับสูงในการผลิตเหล็กแผ่น⁵⁹ การร่วมลงทุนดังกล่าวจะทำให้จีนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้สมัยใหม่ เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และยังเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

(3) นโยบายของจีนต่อบริษัทจีน โดยเริ่มจากรัฐบาลกลางไปสู่รัฐบาลท้องถิ่น มีการออกกฎระเบียบ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อป้องกันและคุ้มครองการลงทุน จากปัญหาทางเศรษฐกิจ ความเสี่ยงทางการเมือง วิกฤตการณ์ทางการเงิน ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน และภัยคุกคามจากสงคราม เป็นต้น โดยมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุน เช่น

⁵⁷ "British Petroleum," <<http://www.bp.com>>, 2003.

⁵⁸ Edward M. Graham, "Who's Afraid of Cnooc?," *Far Eastern Economic Review* (July 2005):24-27.

⁵⁹ Pei Chang-hong and Wang Le, "Chinese Corporate Investment in the US," <<http://www.iwep.org.cn/wec/english/e45.htm>>, September-October 2001.

คณะกรรมการการพัฒนาการค้า สถานทูตจีน สำนักงานตัวแทนหรือผู้ดูแลผลประโยชน์ในต่างประเทศ ธนาคารเพื่อการนำเข้าและการส่งออก (Import and Export Bank) ที่ให้ความช่วยเหลือ เพื่อการลดการสูญเสียผลประโยชน์ของรัฐ และการประกันความเสี่ยงของการลงทุนในต่างประเทศ

3.2 การลงทุนโดยตรงของจีนในระดับภูมิภาค

จีนได้ก้าวออกไปเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในระดับโลก โดยมีแรงผลักดันจากการพัฒนาอุตสาหกรรม เงินทุนสำรองระหว่างประเทศ การแข่งขันภายในประเทศ ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้จีนปรับยุทธศาสตร์ออกไปลงทุน เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ในต่างประเทศโดยมีเป้าหมายเพื่อการแสวงหาตลาด ทรัพยากรและวัตถุดิบ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และการขยายกิจการไปสู่ธุรกิจอื่นๆ ขณะเดียวกันหลายประเทศในอาเซียนได้การเข้าไปเปิดสำนักงานส่งเสริมการลงทุนในจีน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย เพื่อดึงดูดให้จีนเข้ามาลงทุนในประเทศของตน เนื่องจากอาเซียนมีความได้เปรียบในเรื่อง แหล่งที่ตั้ง (ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์) ที่มุ่งใจการลงทุนจากจีนไม่น้อยไปกว่าการลงทุนในเอเชีย อเมริกาเหนือ แอฟริกา และละตินอเมริกา เป็นต้น

การลงทุนของจีนในอาเซียน เริ่มในช่วงหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับประเทศในอาเซียน จีนก้าวขึ้นมามีบทบาทและอิทธิพลในอาเซียน จากการประกาศจุดยืนของตนเองว่า จีนเป็นประเทศกำลังพัฒนาแห่งเอเชีย รวมไปถึงการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจีนกับอาเซียน (China-ASEAN Free Trade Area) ดังนั้นในเมื่อจีนออกไปลงทุนในระดับโลก และ “ทำไมจีนจึงให้ความสนใจเข้ามาลงทุนในระดับภูมิภาค” โดยอาเซียนเป็นภูมิภาคหนึ่งที่จีนเข้ามาลงทุนอยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลก มีการลงทุน 857 โครงการ จีนมีพัฒนาการในการเข้ามาลงทุนในอาเซียนอย่างไร มีแรงจูงใจและปัจจัยใดบ้างที่สนับสนุนและเอื้อต่อการเข้ามาลงทุนของจีนในอาเซียน ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้ คือ

3.2.1 การลงทุนของจีนในอาเซียน

จีนมีนโยบายเปิดประเทศ (Open Policy) เมื่อ ค.ศ. 1978 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจีนอย่างกว้างขวาง โดยจีนสามารถพัฒนาความพร้อมทางด้านเงินทุน เทคโนโลยี ความรู้และประสบการณ์ ขณะเดียวกันก็มีความพร้อมที่จะขยายการ

ลงทุนไปยังกลุ่มประเทศอาเซียน (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN)⁶⁰ ควบคู่ไปกับการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในอาเซียน⁶¹ การลงทุนของจีนในอาเซียนเริ่มในช่วงทศวรรษ 1980 การเข้ามาลงทุนของจีนเป็นไปในลักษณะของความร่วมมือทั้งในเรื่องอุตสาหกรรม การเมือง ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์จีนกับอาเซียน⁶² โดยการสร้างสายสัมพันธ์กับเครือข่ายทางธุรกิจจีน (Chinese Business Networks) ของชาวจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese) ในอาเซียน ซึ่งมีประมาณ 20 ล้านคน และประสบความสำเร็จทางธุรกิจในอินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์⁶³ แต่การขยายอิทธิพลของจีนในอาเซียน ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศนอกภูมิภาค เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในการรักษาดุลอำนาจทั้งการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างจีน อาเซียน และสหรัฐอเมริกา⁶⁴

การเข้ามาลงทุนของจีนในอาเซียน ได้ทำให้อาเซียนมีความกังวลต่อจีนในฐานะที่เป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจ และมีความหวาดระแวงระหว่างกัน แต่จีนก็ได้พยายามสร้างความเชื่อมั่นทางการเมือง (Political Confidence-Building) เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่ออาเซียนทั้งในด้าน

⁶⁰ อาเซียน เริ่มก่อตั้งใน ค.ศ. 1967 มี อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และ ไทย ใน ค.ศ.1984 มีบรูไน ใน ค.ศ. 1995 มีเวียดนาม ใน ค.ศ. 1997 มีลาวและพม่า และใน ค.ศ. 1999 มีกัมพูชา เข้าเป็นสมาชิก 10 ประเทศของอาเซียน

⁶¹ จีนได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ จีนมีความสัมพันธ์กับมาเลเซีย ค.ศ. 1974 ฟิลิปปินส์ และ ไทย ค.ศ. 1975 เวียดนามและ กัมพูชา ค.ศ. 1978 อินโดนีเซีย และ สิงคโปร์ ค.ศ. 1990 บรูไนและเวียดนาม ค.ศ. 1991

⁶² Martin Stuart-Fox, "Southeast Asia and China: The Role of History and Culture in Shaping Future Relations," *Contemporary Southeast Asia* 26 (April 2004):116-139.

⁶³ John E. Butler; Brad Brown and Wai Chamornmarn, "Guanxi and the Dynamics of Overseas Chinese Entrepreneurial Behaviour in Southeast Asia," in *Management and Organizations in the Chinese Context*, ed. J.T.Li, Anne S. Tsui and Elizabeth Weldon (Great Britain: Palgrave Macmillan Press Ltd, 2000), pp. 245-268.

⁶⁴ David Shambaugh, "China Engages Asia Reshaping the Regional Order," *International Security* 29 (Winter 2004/2005):64-99.

เศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ⁶⁵ โดยมีการกำหนดกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจจีนกับอาเซียน (China-ASEAN Comprehensive Economic Cooperation) เมื่อ ค.ศ. 2002 ซึ่งมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดเขตการค้าเสรีจีนกับอาเซียน ใน ค.ศ. 2010 ที่มีประชากร 1,800 ล้านคน⁶⁶ และเป็นเขตการค้าเสรีใหญ่อันดับสามของโลก รองจากสหภาพยุโรป (European Union: EU) และเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (The North American Free Trade Agreement: AFTA)

จากการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีจีนกับอาเซียน การลงทุนของจีนก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอาเซียน และมีส่วนช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียน แม้ว่าจีนจะลงทุนใน สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และไทย แต่จีนก็เข้ามาลงทุนในกลุ่มอาเซียนมากที่สุดในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิด ขณะเดียวกันก็เป็นยุทธศาสตร์ของจีนในเรื่องตลาดวัตถุดิบ ทรัพยากร พลังงาน และแร่ธาตุ แม้ว่าอาเซียนจะขึ้นชมการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ขณะเดียวกันก็ยังคงมีความหวั่นเกรงความยิ่งใหญ่ของจีนในการเข้ามาลงทุนที่อาจจะเป็นภัยคุกคาม (Threat) ต่ออาเซียน แต่ทั้งนี้อาเซียนก็พร้อมที่จะรับประโยชน์จากจีน และพร้อมที่จะแสวงหาความสัมพันธ์ภายใต้หลักการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3.2.2 พัฒนาการการลงทุนโดยตรงของจีนในอาเซียน

การเปิดประเทศของจีน ได้ทำให้จีนมีการรับการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการเข้ามาแทนที่อุตสาหกรรมการพึ่งพาตนเอง (Industrialization on Self-Reliance) และการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของจีนในยุคการปฏิรูปของเติ้งเสี่ยวผิง (Deng Xiaoping's reforms) โดยเฉพาะการออกกฎหมายระเบียบระหว่างจีนกับต่างประเทศ (Chinese-Foreign Joint Venture Law) ใน ค.ศ. 1979 ที่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายอย่างฉับพลัน “ชั่ววันข้ามคืน” ในการล้มเลิกความคิดเก่า ๆ ที่เกี่ยวกับความเลวร้ายของบรรษัทข้ามชาติที่ถือว่าทุนนิยมเป็นของต้องห้ามโดยอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกันการลงทุนของจีนในต่างประเทศมีการขยายตัวแบบก้าวกระโดดทั้งในจำนวนโครงการและปริมาณเงินลงทุนทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาค จนถึง ค.ศ. 2003 พบว่า มีการลงทุนในอาเซียน 857 โครงการ (ตาราง 3.5)

จากเหตุการณ์ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย ค.ศ. 1997 นายกรัฐมนตรีจีน ลีเจียง ได้กล่าวที่ กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ว่า “China encourages ASEAN countries to continue

⁶⁵ Susan V. Lowrence, “China-ASEAN trade Enough for Everyone,” *Far Eastern Economic Review* 165 (13 June 2002):14-17

⁶⁶ Rommel Banlaoi, “Southeast Asia Perspectives on the Rise of China: Regional Security After 9/11,” *Parameters* (Summer 2003).

to invest and set up operation in china Through a combination of technology and trade, China has the ability to invest in ASEAN countries by mean of Wholly China-funded, joint or cooperative venture. The Chinese government also provides credit for the export of complete sets of equipment”⁶⁷ จากนั้นใน ค.ศ. 1998 ประธานาธิบดีจีน เจียงเจ๋อหมิง ได้พบกับผู้นำอาเซียน China-ASEAN Summit โดยมีข้อตกลงว่า “make it an important policy goal in China-ASEAN relation in the 21st century to develop a good-neighborly partnership of mutual trust”⁶⁸ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้นำจีนได้ให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ระหว่างจีนกับอาเซียนมาโดยตลอด

ตารางที่ 3.5
จำนวนโครงการการลงทุนของจีนในต่างประเทศ

Country/Region	End-1995	End-2003
Total	1,882	7,470
Hong Kong/Macau	182	2,336
Central and Eastern Europe	280	865
ASEAN	289	857
United States	229	786
Middle East and Africa	241	769
EU-15	102	432
Latin America	130	384
Japan	80	250
Australia	88	225
Canada	76	155
Rest of the World	185	411

Source: Ministry of Commerce, China, 2004

รัฐบาลจีนได้สนับสนุนให้บริษัทจีนออกไปลงทุน โดยนายกรัฐมนตรี เวิน เจียเป่า ได้กล่าวต่อที่ประชุม ASEAN Business and Investment Summit เมื่อ 7 ตุลาคม 2003 ที่เมือง

⁶⁷ Li Peng Delivers Speech in Kuala Lumpur talking about Friendship and Good Neighborliness, Beijing Review 40 (15-22 September 1997):6.

⁶⁸ He Kai, “Looking Back and to the Future of China-Asean Relations,” Beijing Review 41 (23 February-1 May 1998):6-7.

บาทลี อินโดนีเซีย ว่า “รัฐบาลจีนจะให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นในการสนับสนุนให้บริษัทจีนออกไปลงทุนโดยเฉพาะประเทศในเอเชีย”⁶⁹ และ รัฐบาลจีนได้สนับสนุนนโยบาย “Go-Out” โดยรองนายกรัฐมนตรี อู่อี้ ได้กล่าวว่า “เราจะสนับสนุนและเลือกบริษัทของเราที่มีความพร้อมให้ออกไปลงทุนยังต่างประเทศ เพื่อเข้าไปแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลกและสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ”⁷⁰ รัฐบาลจีนได้สนับสนุนให้บริษัทจีนออกไปลงทุนเพิ่มขึ้นหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย ค.ศ. 1997 เพราะว่าต้นทุนการลงทุนในต่างประเทศต่ำลง และการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของจีน ทำให้จีนสามารถเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

การลงทุนของจีนในต่างประเทศ พบว่า รายงานการลงทุนของจีนยังต่ำกว่าความเป็นจริง⁷¹ เนื่องจากการลงทุนในส่วนที่เป็นของบริษัทเอกชน และบริษัทที่เข้าไปจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฮ่องกงและใช้ฮ่องกงเป็นฐานการออกไปลงทุนจะไม่มีการบินหักจากทางการของจีน แต่มีรายงานว่า ในช่วง ค.ศ. 1979-2001 มีการลงทุนในเอเชียมากที่สุด จำนวน 537 โครงการ มีมูลค่า 586 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (ตาราง 3.6) การลงทุนในช่วง ค.ศ. 1979-2002 มีมูลค่า 29.92 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา⁷² การลงทุนใน ค.ศ. 2003 มีมูลค่า 35 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา⁷³ จากรายงานข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์จีนแจ้งว่า ใน ค.ศ. 2002 มีมูลค่า 2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา แม้ว่าข้อมูลของ MOFCOM และ UNCTAD⁷⁴ จะมีความแตกต่างกัน

⁶⁹ The speech of Mr. Wen Jiabao, Premier of the State Council of the People's Republic of China entitled, “China's Development and Asia's Rejuvenation,” presented at the ASEAN Business and Investment Summit, October 2003, Bali, Indonesia. <www.us-asean.org/asen/business_investment_summit_03/chines_pmspeed.asp>, October 2003.

⁷⁰ “World Economic Development Declaration Conference, Express, supplement,” China Daily (7 November 2003).

⁷¹ Allan Zhang, “Going Abroad: China's multinationals in the making,” PricewaterhouseCoopers WTO Newsletter 7 (June 2002).

⁷² “China's direct overseas investment total \$ 29.92 billion,” Xinhua (17 December 2003).

⁷³ “China becoming major investor abroad,” People's Daily (7 January 2004).

⁷⁴ Dai Yan, “China eyeing regional investment,” the China Daily (9 February 2004).

แต่การลงทุนของจีนในอาเซียนได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รายงานของ UNCTAD พบว่า ใน ค.ศ. 1999 จีนออกไปลงทุน 5,900 โครงการ ใน ค.ศ. 2002 มี 7,000 โครงการ และใน ค.ศ. 2003 มีการลงทุน 7,470 โครงการ โดยลงทุนในฮ่องกงและมาเก๊ามากที่สุด 2,336 โครงการ ยุโรปตะวันออก และตะวันออกกลาง 865 โครงการ และอาเซียนเป็นอันดับสาม 857 โครงการ

ตารางที่ 3.6

การลงทุนโดยตรงของจีนในอาเซียน ในช่วง ค.ศ. 1979-2001

(ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา)

อาเซียน	จำนวนโครงการ	มูลค่าการลงทุน
ไทย	154	194
กัมพูชา	54	120
อินโดนีเซีย	45	58
เวียดนาม	41	56
พม่า	23	47
สิงคโปร์	94	33
มาเลเซีย	82	33
ลาว	11	30
ฟิลิปปินส์	33	15
รวม	537	586

Source: Almanac of China's Foreign Economic Relations and Trade, 2002.

3.2.3 การลงทุนของจีนในประเทศต่าง ๆ ของอาเซียน

จีนกับอาเซียนได้มีการติดต่อกันมานานทั้งทางการทูต การเมือง และเศรษฐกิจ โดยอาเซียนสามารถปรับตัวและพร้อมที่จะรับผลประโยชน์จากจีน และอาเซียนไม่อาจปฏิเสธอิทธิพลจากจีน แม้ว่าอาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความก้าวหน้าและมีพลวัตทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการยอมรับสถานะและอิทธิพลของจีนมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ภายใต้นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี (Good Neighborly Policy) ของจีน เนื่องจากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม จีนมีเป้าหมายในเรื่องตลาด วัตถุดิบ ทรัพยากร พลังงาน และแร่ธาตุ ขณะเดียวกันจีนก็ได้รับประโยชน์จากข้อตกลงเขตการค้าเสรีจีนกับอาเซียน แต่การลงทุนของจีนในอาเซียนมีความได้เปรียบและเสียเปรียบที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ กล่าวคือ

1. ประเทศไทย

ไทยเป็นประเทศที่จีนเข้ามาลงทุนเป็นอันดับหนึ่งของอาเซียน โดยมีปัจจัยพื้นฐานภาคการเกษตรที่ดึงดูดการลงทุน จีนมีการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมเบาและสิ่งทอ เคมีภัณฑ์และกระดาษ เกษตร เครื่องใช้ไฟฟ้า การบริการ เหมืองแร่และเซรามิค เป็นต้น (ดูในบทที่ 4) ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ไทยและจีนได้มีความร่วมมือในข้อตกลงการค้าเสรีจีนกับไทย ความร่วมมือระหว่างจีนตอนใต้กับจังหวัดเชียงรายในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยการสนับสนุนของรัฐบาลไทยและรัฐบาลมณฑลยูนนาน⁷⁵ มีการผลักดันเพื่อให้มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมปลอดภาษีไทย-จีน เมื่อ ค.ศ. 2003⁷⁶ ไทยได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้วยงบประมาณ 1,000 ล้านบาท เพื่อให้จีนได้เข้ามาตั้งสำนักงานในไทยกว่า 100 อุตสาหกรรม⁷⁷

การลงทุนของจีนในช่วง ค.ศ. 1978-2004 มีมูลค่า 3.4 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา⁷⁸ มีการลงทุนในด้านเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บริษัท China Electric, Dongguan Nokia, Zhuhai Canon, Haier และ Shanghai Electric Group การลงทุนด้านคอมพิวเตอร์ มีบริษัท Intel China การลงทุนด้านการสื่อสาร มีบริษัท Huawei การลงทุนด้านน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ บริษัท CNOOC, CNPC และ China Petrochemical International Co., Ltd กรณีของบริษัท SINOPEC เป็นโครงการร่วมทุนกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (PTT) ในโครงการท่อส่งน้ำมันภาคใต้ของไทย มูลค่า 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในส่วนการลงทุนในด้านอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ เครื่องจักรและอิเล็กทรอนิกส์ เสื้อผ้า ถ่านหิน การแปรรูปอาหาร พลังงานไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ โทรคมนาคม การสื่อสาร และทรัพยากร เป็นต้น

2. ประเทศกัมพูชา

กัมพูชาเป็นประเทศที่จีนเข้ามาลงทุนเป็นอันดับสองรองจากไทย การลงทุนของจีนในช่วง ค.ศ. 1978-2002 มี 61 โครงการ มูลค่า 125 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จีนยังได้ช่วยเหลือ

⁷⁵ "Yunnan businessmen on tour of 5 southeast Asia nations," *Xinhua* (18 February 2004).

⁷⁶ Theerawat Khamtita, "Chinese discuss tax-free estate," *The Bangkok Post* (9 December 2003).

⁷⁷ Jason Gagliardi, "China paves way for big money to flow down Mekong," *South China Morning Post* (19 February 2004).

⁷⁸ BOI, "Yunnan join hands in tackling remaining barriers," *The Bangkok Post* (12 December 2003).

กัมพูชาในรูปแบบเงินกู้ 240 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และการให้สินเชื่อทางการค้าสำหรับบริษัทจีนใน กัมพูชา มูลค่า 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา⁷⁹ และใน ค.ศ. 2003 จีนได้สนับสนุนเงินช่วยเหลือ 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา⁸⁰ มีบริษัทจีนลงทุนในด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ การท่องเที่ยว เครื่องใช้ไฟฟ้า การก่อสร้าง โรงงานไฟฟ้า ยาสูบ ผลิตภัณฑ์ไม้ และการสื่อสาร เป็นต้น เช่น บริษัท CITIC, China Road and Bridge Corporation และ China International Water and Electric Company เป็นต้น บริษัท China Electric Power Technology Import and Export Corporation มีการลงทุนก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าพลังน้ำ มูลค่า 39 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ทางตะวันตกของ กรุงพนมเปญ⁸¹

บริษัท Huawei มีการลงทุนในด้านการสื่อสาร บริษัท China International Marine Containers (Group) มีการลงทุนในด้านผลิตภัณฑ์ไม้ บริษัท Guanda Import and Export มีการลงทุนในด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ และผลิตภัณฑ์อื่นๆ และ บริษัท Shangdong Demian Group Co., Ltd. ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนภายใต้การดูแลของ COSCO และ China Merchants container Industrial and JP Morgan ภายใต้บริษัท Silveroad Wood Products Limited ซึ่งเป็นกลุ่มที่ลงทุนด้านอุตสาหกรรมป่าไม้ มูลค่า 1.739 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา โดยการสัมปทานพื้นที่ป่า 315,460 เฮกเตอร์ ระยะเวลา 25 ปี และบริษัท Sino Hydro Grop. ได้รับการประมูลโครงการก่อสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำ ในเขตเทือกเขา กำจาย (Kamchay) ในจังหวัดกัมปุต มูลค่า 270 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกัมพูชาถือว่ามีความใกล้ชิด แต่ กัมพูชายังไม่มีความพร้อมทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง นโยบายการคุ้มครองการลงทุน ระบบการเงินและการธนาคาร เป็นต้น

3. ประเทศอินโดนีเซีย

การลงทุนของจีนในอินโดนีเซีย จีนมีความต้องการทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) เช่น น้ำมัน ก๊าซ ถ่านหิน ไม้และกระดาษ น้ำมันปาล์ม เป็นต้น การลงทุนของจีน ในช่วง ค.ศ. 1978-2002 มี 59 โครงการ มูลค่า 65 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จนถึง ค.ศ. 2003 มี

⁷⁹ Stephen Frost; Kevin Hewison and Sanjiv Panita, "The Implications for labour of China's direct investment in Cambodia," *Asian Perspectives* 26 (December 2002):201-226.

⁸⁰ "China acid for Cambodia," *Straits Times* (28 November 2003).

⁸¹ "Chinese to start study on Cambodian power," *Yahoo! News* (23 March 2004).

มูลค่า 2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา บริษัทจีนมีการลงทุนในด้านอุตสาหกรรมปิโตรเคมี การรับเหมาก่อสร้าง เครื่องจักรกล อิเล็กทรอนิกส์ และมอเตอร์ไซด์ นอกจากนี้ธนาคารชาติจีน (Bank of China) ยังเข้าไปตั้งสาขาในอินโดนีเซีย เพื่อให้การสนับสนุนเงินทุนในด้านต่างๆ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างสะพาน ถนน และทางรถไฟ เป็นต้น⁸²

บริษัท CNOOC ได้ลงทุนในด้านการสำรวจแหล่งน้ำมัน มูลค่า 275 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา CNOOC การเข้าไปซื้อกิจการของ Repsol-YPF SA มูลค่า 585 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ส่วน Petro China Co. Ltd ได้เข้าไปซื้อแหล่งน้ำมันของอินโดนีเซีย มูลค่า 262 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา บริษัท Haier ได้ตั้งโรงงานผลิตเครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น และเครื่องใช้ไฟฟ้า Huawei ได้ลงทุนในด้านการสื่อสาร ในส่วนบริษัท China National Cereals, Oils & Foodstuffs Imp & Exp. Corp. (COFCO) ได้เข้ามาสำรวจและโรงกลั่นน้ำมัน และ China National Electrical Equipment Corporation, Oil refineries CNOOC ได้ถือหุ้นร้อยละ 40 ของ PT Kilang Minyak Intan Nusantara (KMIN) (ซึ่งเป็นการร่วมทุนของบริษัทจีนกับบริษัทซาอุดีอาระเบียและบริษัทอินโดนีเซีย และบริษัทอินโดนีเซีย KMIN มูลค่า 6 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา) และ China National Machinery & Equipment Corp. ได้ลงทุนด้านการรับเหมาก่อสร้าง บริษัทเนปจูนไบโอเอ็นจีเนียริงกรุ๊ป ได้ร่วมทุนกับบริษัทยาในอินโดนีเซีย บริษัท China Mine Crop. และ China Non-Ferrous Metal Industrial Grop. โดยการเข้าไปลงทุนทำเหมืองทองแดง แต่การลงทุนของจีนในอินโดนีเซียก็มีปัญหาของเสถียรภาพทางการเมือง ความไม่แน่นอนของกฎหมาย การคอร์รัปชัน ความขัดแย้งของแรงงาน และปัญหาชาวจีนกับประชาชนในอินโดนีเซีย

4. ประเทศเวียดนาม

จีนกับเวียดนามมีความสัมพันธ์ทางการทูต เมื่อ ค.ศ. 1991 ได้ทำให้ความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่ดีและมีความไว้วางใจกันมากขึ้น โดยรัฐบาลจีนยังได้ช่วยเหลือสนับสนุนเงินกู้ให้แก่เวียดนาม ในส่วนการค้าเวียดนามได้ส่งผลิตภัณฑ์ทางทะเล น้ำมันและก๊าซธรรมชาติไปยังจีน ขณะเดียวกันเวียดนามนำเข้าสินค้าจากจีน เช่น เครื่องจักร ปุ๋ย และสินค้าอุปโภคบริโภค การลงทุนของจีนในช่วง ค.ศ. 1979-2003 มี 320 โครงการ มูลค่า 330 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา⁸³

⁸² Sadanand Dhume and Susan V. Lawrence, "Buying Fast into southeast Asia," *Far Eastern Economic Review* 165 (28 March 2002):30-33.

⁸³ Ibid., David Shambaugh (winter 2004/2005):81.

และใน ค.ศ. 2003 มีการลงทุน 55 โครงการ มูลค่า 131 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา⁸⁴ มีการลงทุนในหลายกิจการ เช่น โรงงานไฟฟ้า ทรัพยากร การก่อสร้าง เครื่องจักร อิเล็กทรอนิกส์ เหล็กและอลูมิเนียม เวชภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ การสื่อสาร และ รถจักรยานยนต์ เช่น บริษัท Jialing, Chongqing Zhongshen, China North Industries Corporation (NORINCO), China Metallurgical Construction Group Corporation (MCC), China Iron and Steel, China State Construction Engineering และ Harbin Power เป็นต้น

บริษัท TCL เป็นบริษัทผลิตโทรทัศน์ ได้ร่วมทุนกับบริษัท Thomson ของฝรั่งเศสโดยมีเป้าหมายในการผลิตหลอดภาพในเวียดนาม เพื่อให้ประโยชน์ด้านภาษีและการกระจายสินค้าในภูมิภาค มูลค่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในการผลิตทีวีสี 500,000 เครื่อง และกล้องถ่ายรูป 300,000 เครื่อง⁸⁵ บริษัท Dunskey Ltd ได้ลงทุนในด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ เนื่องจากต้นทุนการลงทุนที่ต่ำกว่าในเชียงใหม่⁸⁶ และ บริษัท Aluminum Corporation of China (Chinalco) ลงทุนในด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่ มูลค่า 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา บริษัท China Nonferrous Metal Mining and Construction Group และ Chinese Railway Constructions firms มีการลงทุนในการรับเหมาก่อสร้างและสำรวจเหมืองแร่⁸⁷ บริษัท Haier ได้ลงทุนด้านการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า และ Huawei ได้ลงทุนด้านการสื่อสาร Shanghai Electric Corp, ได้ลงทุนด้านการผลิตชิ้นส่วนเครื่องจักรกล และ Sino steel Corporation ได้ลงทุนในด้านการค้าโลหะและชิ้นส่วนต่างๆ และ China National Machinery & Equipment Corp ได้ลงทุนด้านการรับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น แต่จีนกับเวียดนามก็ยังมีปัญหาเรื่องดินแดน บริเวณ Gulfs of Tonkin และหมู่เกาะ Paracel และ Spratly เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์จีนกับเวียดนามและหลายประเทศในอาเซียนที่มีอาณาเขตติดต่อกันในทะเลจีนใต้

⁸⁴ "Top ten FDI in Vietnam by country," Vietnam Economy (20 January 2004). โดยจำนวนโครงการลงทุนและมูลค่ายังต่ำกว่าความเป็นจริง โดยจะต้องมีการพิจารณาควบคู่กับการลงทุนจาก British Virgin Islands ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของทุนจีนในเวียดนาม

⁸⁵ Olivia Chung, "Outward FDI tops US\$ 33 bn," The Standard China's Business Newspapers (7 October 2004).

⁸⁶ Michael Vatikiotis, "China companies go global," Wall Street Journal (30 January 2004):10.

⁸⁷ "Chinalco itching to invest abroad," Xinhua (7 January 2004).

5. ประเทศพม่า

การลงทุนของจีนในพม่ามีปัญหามากกว่าการลงทุนในประเทศอื่น ๆ ที่เกิดจากปัญหาภายในพม่า การลงทุนในช่วง ค.ศ. 1978-2002 มี 38 โครงการ มูลค่า 66.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 2003 มี 13 โครงการ มูลค่า 64 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา⁸⁸ บริษัทของจีนจากมณฑลยูนนานได้ทำการค้ากับพม่ากว่า 300 บริษัท มีพื้นที่การค้าขายกว่า 20 จุด มูลค่า 65 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา⁸⁹ และบริษัทจากมณฑลยูนนาน มีการลงทุนมูลค่า 227 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา บริษัทจีน China Yunnan Corporation ได้ลงทุนด้านเครื่องจักรในโรงงานทำกระดาษ Maubin Paper Mill มูลค่า 5.27 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา⁹⁰

การลงทุนของจีนในพม่า พบว่า การลงทุนยังต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากจีนยังสนับสนุนเงินกู้ให้กับพม่า เมื่อ ค.ศ. 2002 มีมูลค่า 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา มีบริษัทน้ำมันจีน เช่น CNOOC และ CNPC⁹¹ บริษัทจีนที่ลงทุนในพม่าจะครอบคลุมทั้งโรงงานไฟฟ้า การค้าซีเมนต์ โรงงานกระดาษ โครงการก่อสร้าง (สะพาน ถนน เขื่อน) ป่าไม้ ผลิตภัณฑ์ทางทะเล การก่อสร้างแท่นขุดเจาะน้ำมัน และโรงงานปุ๋ย เป็นต้น มีบริษัทก่อสร้างเขื่อน Gezhouba Water and Power (Group) Co., Ltd. ได้มีการลงนามข้อตกลงกับกระทรวงพลังงานไฟฟ้าแห่งเมียนมาร์ เพื่อก่อสร้างเขื่อนพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำ Yeywa เป็นเขื่อนขนาดใหญ่ที่สุดของพม่า 7.9 แสกิโลวัตต์ ที่เมืองมณฑลทะเลย์ มูลค่า 46 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา บริษัท China National Equipment Corporation ได้ลงนามในข้อตกลงกับพม่าในการสร้างประตูเขื่อน มูลค่า 2.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และบริษัท China International Trust and Investment Corporation (CITIC) Technology Co., Ltd และ Sinohydro Corporation Ltd. ได้ลงทุนในการจัดหาเหล็กก่อสร้าง อุปกรณ์และเครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่งกระแสไฟฟ้า จีนยังให้ความช่วยเหลือในโครงการพัฒนา

⁸⁸ Steve Finch, "Liberalise economy to attract investment, say expert," The Myanmar Times and Business Review 11 (9-15 February 2004).

⁸⁹ "Sino-Myanmar bilateral economic, trade ties get new momentum," People's Daily (22 March 2004). รายงาน Burma Economic Watch ใน ค.ศ. 2001 การลงทุนของจีนในพม่าจะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

⁹⁰ Myo Lwin, "March start expected for Maubin paper mill," The Myanmar times and Business Review 10 (11-15 January 2004).

⁹¹ <[http:// www.CNPC. Website.](http://www.CNPC.Website.)>. 2006.

ต่าง ๆ ในพม่า การเข้าไปช่วยเหลือในด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการสนับสนุนยุทธโศปกรณ์จำนวนมากให้กับกองทัพพม่า⁹²

แม้ว่าจีนจะให้ความช่วยเหลือกับพม่าในด้านต่าง ๆ แต่จีนกับพม่าก็ยังมีปัญหาของความไม่ไว้วางใจและความหวาดระแวงต่อกัน ความไม่แน่นอนของนโยบายการคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศ ความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ความไม่พร้อมด้านธุรกรรมการเงิน และความไม่มั่นคงตามแนวชายแดน ซึ่งเป็นเหตุผลให้บริษัทจีนขาดความมั่นใจไม่กล้าเข้าไปลงทุนหรือทำการค้ากับพม่าเท่าที่ควร ขณะเดียวกันต่างประเทศมองว่ารัฐบาลพม่าขาดความชอบธรรมและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง ปัญหายาเสพติด ปัญหาผู้ลี้ภัยจากการสู้รบ และแรงงานผิดกฎหมาย แต่พม่าก็ได้มีกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Investment Law) ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการการลงทุนของพม่า (Myanmar Investment Commission: MIC) ทั้งนี้พม่ายังมีความร่วมมือในกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี เจ้าพระยา แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Cooperation Strategy: ACMECS) เพื่อการสนับสนุนด้านอุตสาหกรรม พลังงาน และเกษตรกรรม

6. ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวจีนโพ้นทะเลมีประมาณร้อยละ 80 ซึ่งมีมากกว่าหลายประเทศในอาเซียน สิงคโปร์มีความได้เปรียบกว่าหลายประเทศในอาเซียนด้วยรากฐานทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนจีนโพ้นทะเลที่ไม่มีข้อจำกัดทางภาษาและวัฒนธรรม การติดต่อสื่อสาร บริษัทจีนได้ใช้สิงคโปร์เป็นฐานการตลาด การบริการ และการส่งออกสินค้าในภูมิภาคและในตลาดโลก การลงทุนของจีนในช่วง ค.ศ. 1978-2004 มีมูลค่า 100.9 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา มีการลงทุนในภาคการบริการมากที่สุด เช่น การค้า การเงิน การประกันภัย การขนส่ง การเก็บกักสินค้า และการสื่อสาร เป็นต้น

สิงคโปร์อยู่ในแหล่งที่ตั้งที่ถือว่าเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์การขนส่งทางทะเล มีบริษัทจีนเข้ามาลงทุน เช่น SINOPEC, COFCO และ COSCO การขนส่งของบริษัทน้ำมันของจีน 3 บริษัท คือ CNPC, CNOOC และ SINOPEC โดยสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ สิงคโปร์ยังมีสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับการดำเนินกิจการการค้า บริษัท SinoChem และ China Resources Petrochemicals ในส่วนด้านการบริการและ

⁹² Joshua Kurlantzick, "Harsh Burmese rule hurts business elite," The Washington Times (17 January 2004); Joshua Kurlantzick, "Gloomy Burmese Days," Current History (April 2004).

การเงิน มีธนาคารจีน 4 ธนาคาร คือ Bank of China, Agriculture Bank of China, Industrial and Commercial Bank of China และ China Construction Bank เพื่อสนับสนุนบริษัทจีนและบริษัทต่างชาติในอาเซียน

สิงคโปร์สามารถจูงใจการลงทุนจากจีนได้ดี แต่ก็มีปัญหาในเรื่องความมั่นคงและความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา การก่อการร้ายทางทะเล กลุ่มผู้ก่อการร้ายในคราบโจรสลัด ที่จับปล้นเรือบรรทุกสินค้า จับลูกเรือเป็นตัวประกัน เพื่อขัดขวางการสัญจรในช่องแคบมะละกา หรือการทำลายคลังสินค้า และท่าเรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิงคโปร์ซึ่งเป็นศูนย์กลางการเดินเรือ และท่าเรือของภูมิภาค ซึ่งจะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการดูแลความปลอดภัยในช่องแคบมะละกาให้กับประเทศต่างๆ ในเอเชีย

7. ประเทศมาเลเซีย

มาเลเซียเป็นประเทศแรกในกลุ่มอาเซียน ที่จีนมีความสัมพันธ์ทางการทูต เมื่อ ค.ศ. 1974 การลงทุนของจีนในมาเลเซียในช่วงแรกบริษัทจีนได้เข้ามาลงทุนเพื่อการแสวงหาแหล่งวัตถุดิบและทรัพยากร เช่น ยางพารา เหมืองแร่ ดีบุก ยี่โถและกระดาศ และผลิตภัณฑ์โลหะ การลงทุนของจีนในช่วง ค.ศ. 1979-2001 มีการลงทุน 82 โครงการ มูลค่า 33 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และการลงทุนถึงเดือนกันยายน 2003 มี 104 บริษัท มูลค่า 387 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา⁹³ มีการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมกระดาศ มูลค่า 760 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เป็นการร่วมทุนกันระหว่างจีนและมาเลเซีย จีนเป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ 64 ในโครงการผลิตยี่โถและกระดาศในรัฐซาบารห์ การลงทุนของจีนในมาเลเซียเพิ่มมากขึ้นในช่วงหลังทศวรรษ 1990 แต่โครงการที่จีนลงทุนในมาเลเซีย พบว่า จีนได้มีการลงทุนในด้านสินแร่เหล็กมากที่สุด รองลงมาด้านเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและส่วนประกอบปิโตรเลียมและเคมีภัณฑ์ ตามลำดับ

8. ประเทศลาว

การลงทุนของจีนในลาว ในช่วง ค.ศ. 1978-2002 มีการลงทุน 18 โครงการ มูลค่า 36.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา มีการลงทุนในด้าน ปูนซีเมนต์ โรงแรม มอเตอร์ ยาสูบ ฮาร์ดแวร์ ดินปืน สารเคมี เสื้อผ้า พลังงานน้ำ และทรัพยากร บริษัทจีนส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่มาจากมณฑลยูนนาน (การลงทุนถึง ตุลาคม ค.ศ. 2003 มีมูลค่า 114 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา) โดยคณะผู้แทนบริษัทจีน 50 คน ได้เข้าไปในลาว โดยสนใจลงทุนในโครงการด้าน การเกษตร การก่อสร้าง และ

⁹³ Azlan Othman, "Chinese group eyes farming, housing projects," Borneo Bulletin (3 December 2003).

การท่องเที่ยว⁹⁴ มีบริษัท China North Industries Corporation (NORINCO) ร่วมทุนกับบริษัท Electricite du Laos (EDL) ในการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าพลังน้ำ Xeset 2 ที่ได้รับการสนับสนุนจาก China Import & Export Bank การให้เงินกู้มูลค่า 135 ล้านดอลลาร์⁹⁵

บริษัทจีนได้เข้าไปลงทุนในการสัมปทานพื้นที่ป่า 250 ตารางกิโลเมตร จากรัฐบาลลาว ที่เมืองห้วยแก้ว แขวงบ่อแก้ว เป็นระยะเวลา 30 ปี เพื่อเตรียมพัฒนาปลูกพืชเมืองร้อน เช่น ยางพารา มะม่วงหิมพานต์ ทุเรียน มังคุด และกล้วย เป็นต้นเพื่อส่งขายในไทย อาเซียน และ ส่งกลับไปจีน ภายใต้สิทธิพิเศษด้านภาษี ของเขตการค้าเสรีจีนกับอาเซียน สินค้าการเกษตรของ พืชเมืองร้อนนั้นจะเป็นสินค้าที่เป็นคู่แข่งของไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน นอกจากนี้บริษัทจีนยัง เข้าไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การตั้งสถานบันเทิง บ่อนคาสิโน เป็นต้น

จีนกับลาวมีปัญหาไม่มากนัก แต่บางครั้งก็มีบางประเด็นที่เป็นปัญหาเนื่องจาก นโยบายของรัฐบาลที่แตกต่างกัน การขาดนโยบายการคุ้มครองการลงทุนอย่างเป็นระบบ ความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และโครงข่ายคมนาคมขนส่ง ความไม่พร้อมด้านธุรกรรมการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากระบบการปกครองของลาวนั้นรัฐบาลส่วนกลางและ รัฐบาลท้องถิ่นต่างมีอำนาจเป็นของตนเอง แต่ละพื้นที่มีนโยบายที่แตกต่างกัน เช่น อัตราภาษี นำเข้าสินค้า ค่าธรรมเนียมต่างๆ เป็นต้น

9. ประเทศฟิลิปปินส์

การลงทุนของจีนในฟิลิปปินส์ในช่วง ค.ศ. 1978-2004 มีมูลค่า 1.6 พันล้านเหรียญ สหรัฐอเมริกา มีการลงทุนในด้านการค้ามากที่สุด รองลงมาด้านอุตสาหกรรมการผลิต เช่น สิ่งทอ และเสื้อผ้า อาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ เหล็กก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์การเกษตร การปศุสัตว์ กระดาษและ ผลิตภัณฑ์กระดาษ ของเด็กเล่น เวชภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หัตถกรรมพื้นบ้าน ผัก และผลไม้ ผลิตภัณฑ์ทางการประมง เครื่องมือและเครื่องจักรอุตสาหกรรม การรับเหมาก่อสร้าง การขนส่ง และการผลิตรถจักรยาน เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มบริษัท เปาสติล และกลุ่มจินฉวน นอน เฟอร์รัส เมทัล ได้ลงทุนตั้งโรงงานถลุงแร่เหล็ก มูลค่า 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จีนได้ร่วม ทุนมูลค่า 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และ บริษัท China Oilfield Service ในเครือของบริษัท

⁹⁴ Keoxomphou Sakdavong, "Laos looks to northern partner for trade deals," Vientiane Times (23 December 2003).

⁹⁵ Panyasith Thammavongsa, "US\$ 135 m contract signed for Xeset2," Vientiane Times (22 March 2004).

น้ำมัน CNOOC ได้ตกลงร่วมกับบริษัทน้ำมันของฟิลิปปินส์และเวียดนามในการสำรวจแหล่งน้ำมันในบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ ในทะเลจีนใต้

การลงทุนของจีนในฟิลิปปินส์ยังคงประสบกับปัญหาบางประการ เนื่องจากความไม่มั่นคงภายในประเทศที่มีผลต่อสภาพลักษณะและเสถียรภาพของรัฐบาล แม้ว่ารัฐบาลฟิลิปปินส์จะให้ความสำคัญกับการปราบปรามการคอร์รัปชัน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และการปราบปรามการค้าการร้าย แต่ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลการลงทุนของจีนในฟิลิปปินส์มีน้อยมาก แต่รัฐบาลจีนยังมีการสนับสนุนการเข้าไปสำรวจและลงทุนในกิจการด้านเหมืองแร่ การสำรวจแหล่งน้ำมัน และแหล่งประมง

ทั้งนี้ การลงทุนของจีนในอาเซียน พบว่า การลงทุนของจีนในไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม มีพัฒนาการที่คล้ายกันและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนบรูไน แม้ว่าการลงทุนของจีนในบรูไนน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค แต่ใน ค.ศ. 2003 พบว่า มีกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ โดย Beijing-based Sanyuan Group Co. Ltd. ได้ลงทุนในบรูไน และบริษัทจีนให้ความสนใจด้านการเกษตร ฟาร์ม การก่อสร้างที่พักอาศัย และการท่องเที่ยว เป็นต้น⁹⁶

แนวโน้มการลงทุนของจีนในอาเซียนได้เพิ่มขึ้นในหลายประเทศ บริษัทจีนที่ลงทุนในอาเซียนมีการลงทุนทั้งทางด้านการค้า การสำรวจทรัพยากรและแร่ธาตุ แหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ การแปรรูปสินค้าเกษตร เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร และสิ่งทอ เป็นต้น โดยมีบริษัทขนาดใหญ่ของจีนที่เป็นรัฐวิสาหกิจ เช่น China Petrochemical International Co. Ltd, China Electric Power Technology Import & Export Corporation, China International Marine Containers Group, China International Water & Electric Corp., Sino steel Corporation, China National Cereals, Oils & Foodstuffs Imp & Exp. Corp. (COFCO) China National Offshore Oil Corporation และ China National Petroleum Corp เป็นต้น และบริษัทเอกชน เช่น Haier, Huawei และ TCL เป็นต้น

3.2.4 แรงจูงใจการลงทุนของจีนในอาเซียน

การลงทุนของจีนในอาเซียน จีนมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของกำไรและผลประโยชน์ในด้านอื่น ๆ การลงทุนของจีนก็เพื่อให้ความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินบางประการ ซึ่งมีทั้งผลประโยชน์และผลกระทบต่ออาเซียน และอาจจะมีลักษณะของการคุกคาม

⁹⁶ Ibid., Azlan Othman (2003).

(Threat) โดยเฉพาะสินค้าจีนที่ขายในภูมิภาคและในตลาดโลก⁹⁷ เนื่องจากจีนไม่ได้ลงทุนในอาเซียนเท่านั้น แต่จีนยังมีการลงทุนในเอเชียใต้ เช่น ปากีสถาน อินเดีย บังกลาเทศ และ ศรีลังกา เป็นต้น ขณะเดียวกันมีหลายประเทศได้ตั้งสำนักงานสนับสนุนการลงทุนในจีน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย⁹⁸ ดังนั้น แรงจูงใจการลงทุนของจีนในอาเซียน มี 4 ประเด็น คือ

การแสวงหาตลาด

นโยบายเปิดประเทศของจีน ได้ทำให้บริษัทจีนมีโอกาสในการออกไปลงทุนในอาเซียน โดยมีเป้าหมายการขยายตลาดและการส่งออกสินค้าในตลาดอาเซียนที่มีประชากร 500 ล้านคน และการขยายช่องทางสำหรับการกระจายสินค้า เพื่อการหาช่องทางสำหรับการขายวัตถุดิบ ส่วนประกอบ และผลิตภัณฑ์สินค้า ให้กับอุตสาหกรรมในอาเซียน และยังเป็นการช่วยสนับสนุนการส่งออกไปยังประเทศที่สาม เช่น China Petroleum and Chemicals Import and Export Corporation (Sinochem), China National Cereals, Oils and Foodstuff Import and Export Corporation (COFCO) และ China Petroleum and Chemical Corporation (SINOPEC) เมื่อมีการกำหนดเขตการค้าเสรีจีนกับอาเซียนก็ทำให้บริษัทเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น Haier และ Changhong เข้าไปลงทุนในอินโดนีเซีย ส่วนบริษัทด้านการสื่อสาร Huawei ได้ประสบความสำเร็จในมาเลเซีย เวียดนาม และไทย⁹⁹ จีนสนใจลงทุนในอาเซียนเนื่องจากอาเซียนเป็นตลาดที่มีศักยภาพ และสามารถเชื่อมโยงไปยังตลาดต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และเอเชีย เป็นต้น

การแสวงหาทรัพยากรและวัตถุดิบ

จีนเข้ามาลงทุนในอาเซียนเพื่อแสวงหาทรัพยากรและวัตถุดิบ โดยอาเซียนมีทรัพยากรที่สำคัญเช่น แร่ธาตุ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ประมง และป่าไม้ จีนได้ลงทุนในอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เพื่อทำเหมืองทองแดง การลงทุนในเวียดนามและกัมพูชาเพื่อผลิตฟอสเฟต ส่วนในพม่าและไทยมีการลงทุนด้านการผลิตแก๊สและทังสแตน มีการลงทุนด้านพลังงานน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ และไทย¹⁰⁰ การลงทุนของจีนในไทยได้

⁹⁷ John Weiss, "People's Republic of China and its Neighbors: Partners or Competitions for Trade and Investment," <www.adbi.org/publications/>, August 2004.

⁹⁸ Ibid., Dai Yan. (2004).

⁹⁹ Dai Yua, "Trading places," The Nations (9-5 January 2006).

¹⁰⁰ Lim Chong Yah, "Economy Diversity," Southeast Asia the long board ahead (Singapore, New Jersey, London: Hong Kong Publishing Co. Ple. Ltd., 2001), pp.18-20.

เน้นด้านการเกษตร ยางพารา และเคมีภัณฑ์ บริษัท Sinochem ลงทุนมูลค่า 1.5 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา มีการผลิตเคมีภัณฑ์ 1,000 ตัน และมีการส่งออกไปขายยังต่างประเทศร้อยละ 30 การลงทุนของจีนในมาเลเซียในกิจการด้านยางพารา กระดาษ และเหมืองแร่ บริษัทจีนได้ร่วมทุนในอุตสาหกรรมกระดาษ มูลค่า 760 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา และ บริษัท CNOOC ได้มีการลงทุนอินโดนีเซียในด้านการสำรวจแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ มูลค่า 585 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา บริษัทจีนได้ลงทุนด้านทรัพยากรและวัตถุดิบ และแหล่งพลังงานเป็นพิเศษ จีนพยายามเข้าไปลงทุนในแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในหลายประเทศ การเข้าไปใช้ประโยชน์ในทะเลจีนใต้และทะเลตะวันออกของจีนในเรื่องการสำรวจแหล่งทรัพยากร ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นและความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนาม และฟิลิปปินส์ในหมู่เกาะสแปรตลี ที่มีอาณาบริเวณติดต่อกับหลายประเทศในอาเซียน

การแสวงหาแหล่งที่ตั้ง

(1) จีนมีความพร้อมทางด้านเงินทุน ทรัพยากรและวัตถุดิบ เทคโนโลยี ดันทุนแรงงาน และตลาดภายในประเทศ ขณะเดียวกันจีนก็ออกไปลงทุนเพื่อการแสวงหาแหล่งทรัพยากร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความรู้และประสบการณ์ในต่างประเทศ รวมทั้งการแสวงหาตลาดใหม่ในต่างประเทศเพื่อสนับสนุนการส่งออกสินค้า การแสวงหาแหล่งที่ตั้งของจีนนั้นไม่เหมือนกับการออกไปลงทุนของญี่ปุ่นที่มีเป้าหมาย เพื่อการย้ายฐานการผลิตไปยังแหล่งที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำในต่างประเทศ แต่บริษัทจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศเพื่อลดข้อจำกัดในการกีดกันการค้า หรือต้นทุนการส่งออกไปยังต่างประเทศ การตั้งฐานการผลิตนอกประเทศเพื่อต้องการโควตาการส่งออกไปยังประเทศที่สาม เช่น บริษัท Worldbest ได้มาลงทุนในไทยและอินโดนีเซีย เพื่อรับโควตาการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป รัฐบาลจีนได้มีส่วนในการผลักดันความร่วมมือการตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน และบริษัทจีน TCL ที่ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าจะได้รับประโยชน์จากอัตราภาษีที่ต่ำโดยการขายในตลาดอาเซียน

(2) อาเซียนเป็นพื้นที่ที่มีเหตุผลของเส้นทางยุทธศาสตร์การคมนาคมขนส่งที่ผ่านช่องแคบมะละกา (The Strait of Malacca) สิงคโปร์มีบทบาทในการควบคุมเส้นทางการขนส่ง โดยสนับสนุนให้กองเรือของสหรัฐอเมริกาเข้ามาควบคุมดูแลช่องแคบ ซึ่งทำให้หลายประเทศในภูมิภาคมีความกังวลกับสหรัฐอเมริกาในการเข้ามามีผลประโยชน์ในภูมิภาค จีนมีการนำเข้าน้ำมันที่ต้องผ่านช่องแคบมะละกาประมาณ 3 ใน 4 ของปริมาณการนำเข้าทั้งหมด จีนจึงพยายามเปิดความสัมพันธ์และเข้ามาลงทุนในสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เพื่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากช่องแคบมะละกา ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างจีน สหรัฐอเมริกา และอาเซียน จึง

เป็นความสัมพันธ์ใน 3 รูปแบบ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียน และความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับอาเซียน ในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในภูมิภาคอาเซียน

แรงจูงใจด้านนโยบายและสิทธิพิเศษ

(1) อาเซียนเป็นภูมิภาคหนึ่งที่สามารถประสบความสำเร็จการเป็นแหล่งรับการลงทุน สาเหตุที่ทำให้อาเซียนประสบความสำเร็จ ก็คือ อาเซียนเป็นแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีราคาถูก ทั้งด้านวัตถุดิบ และแรงงาน ประกอบกับการที่ประเทศในอาเซียนใช้นโยบายที่ค่อนข้างเปิดเสรีต่อการรับการลงทุนจากต่างประเทศ และยังส่งเสริมให้อาเซียนมีความน่าลงทุนเพิ่มขึ้นอีก จากการรวมมือกันจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)¹⁰¹ มีการจำกัดการกีดกันทางการค้าทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่ออกไป เพื่อใช้เป็นกลยุทธหนึ่งในการที่จะดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน จะเป็นการเพิ่มศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจของภูมิภาค โดยมีขนาดของตลาดภายในที่ใหญ่ขึ้น และอาจเกิดการกีดกันทางการค้าที่มีต่อประเทศนอกกลุ่ม

(2) การเปิดการค้าเสรีจีนกับอาเซียน ได้มีการกำหนดเขตพื้นที่การลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) เพื่อการดึงดูดการลงทุนเข้ามาสู่ภูมิภาค การเคลื่อนไหวของเงินทุนอย่างเสรี และการเปลี่ยนเทคโนโลยีระหว่างประเทศสมาชิก โดยจะเปิดให้เกิดการลงทุนของผู้ลงทุนอาเซียน ใน ค.ศ. 2010 และผู้ลงทุนอื่นๆ นอกประเทศสมาชิกอาเซียน ใน ค.ศ. 2020¹⁰² การลงทุนของจีนในอาเซียนมีความสำคัญเพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ

3.2.5 ปัจจัยการลงทุนของจีนในอาเซียน

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

(1) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจจีนกับอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Stability) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (Regional Economic Cooperation) แม้ว่าจีนจะมีการลงทุนในอาเซียน แต่จีนยังมีการนำเข้าเครื่องจักรจาก

¹⁰¹ เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) มีเป้าหมายเพื่อการลดอัตราภาษีอุตสาหกรรมสินค้าทุนและสินค้าเกษตรแปรรูป ระหว่างกันให้เหลือร้อยละ 0-5 และยกเลิกมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร ตามข้อตกลงในการที่จะใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน

¹⁰² Zose L. Tongzon, "Prospects for ASEAN economic cooperation," the economies of Southeast Asia before and after crisis, Second Edition (Great Britain: Edward Elgar, 2002), p. 85.

ญี่ปุ่น เหล็กจากเกาหลี ปาล์มน้ำมันจากมาเลเซีย และยางพาราจากไทย การเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกก็ได้ทำให้จีนมีความได้เปรียบในการเข้ามาลงทุนและการแข่งขันในตลาดอาเซียน แม้ว่าอุตสาหกรรมการผลิตจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่จีนก็สามารถที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์ของอาเซียน ด้วยความได้เปรียบในด้านต้นทุนการผลิต แรงงาน และเทคโนโลยี¹⁰³

(2) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับอาเซียน ได้มีการพึ่งพากันทั้งในด้านการค้าและการลงทุน โดยอาเซียนเป็นหุ้นส่วนหลักทางเศรษฐกิจ ที่มีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ (Geographical Proximity) ภาษา (Linguistic) และมีความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม (Cultural Affinity)¹⁰⁴ จีนสามารถมีความสัมพันธ์กับอาเซียน โดยมีเป้าหมายเพื่อการแสวงหาทรัพยากรและวัตถุดิบ เพื่อที่จะนำป้อนให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศ เนื่องจากเขตการค้าเสรีอาเซียนจะทำให้มีการกำจัดการกีดกันทางการค้าที่เป็นภาษีและไม่ใช่ภาษีออกไป แล้วส่งผลให้ตลาดภายในอาเซียนใหญ่ขึ้น จีนสามารถใช้อาเซียนเป็นฐานการผลิตการส่งออกเพื่อตลาดภายในอาเซียนเอง และการส่งกลับไปยังประเทศที่สาม

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนได้นำไปสู่การเปิดการค้าเสรี ที่มีประชากรรวมกัน 1,800 ล้านคน ในด้านการลงทุนนั้นอาเซียนลงทุนในจีนมากกว่าจีนลงทุนในอาเซียน ขณะเดียวกันบทบาทของจีนในอาเซียนได้มีความสำคัญทั้งในด้านการลงทุน การค้า แหล่งเงินทุน การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และต่อเนื่องไปถึงวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย ค.ศ. 1997 การเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของจีน ซึ่งทำให้จีนมีบทบาททางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นในอาเซียนในการเปิดเสรีระหว่างกัน ขณะเดียวกันหลายประเทศก็ให้ความสนใจอาเซียน

ปัจจัยทางการเมือง

ไทยเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่ร่วมมือกับจีน เพื่อการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในภูมิภาค จากการแข่งขันทางอำนาจและอุดมการณ์ของประเทศมหาอำนาจ โดยอาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น แหล่งทรัพยากร ตลาดระบายสินค้า และเส้นทางเดินเรือ ความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียนได้นำเข้าไปสู่กระบวนการตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) เขตการลงทุนเสรีอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) ความร่วมมือการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Co-operation: AICO) การ

¹⁰³ Feng Xiao-ming, "China and ASEAN can share the Prosperity together," Economic Focus China & World Economy 1 (2002):5.

¹⁰⁴ Lee Lai To, "China's Relations with ASEAN: Partners in the 21st Century?," Pacifica Review 13 (February 2001): 67.

สถาปนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace Freedom and Neutrality: ZOPFAN) และการสนับสนุนเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ (Southeast Asia Nuclear Weapons Free Zone: SEANWFZ) และการต่อต้านการก่อการร้ายข้ามชาติ (ASEAN-China Anti-terror) โดยมีประเด็นการเมือง 5 ประเด็น คือ

(1) ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างจีนกับอาเซียน จากปัญหาชาวจีนโพ้นทะเล การสนับสนุนการเคลื่อนไหวคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การก่อตั้งสมาคมแห่งชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ค.ศ. 1989 จนถึงยุคสงครามเย็นของการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก ค.ศ. 1992 หลังจากนั้นจีนกับอาเซียนได้มีความสัมพันธ์ต่อกันตลอดจนมีความร่วมมือในประเด็นความมั่นคงและเศรษฐกิจ¹⁰⁵ มีการจัดปัญหาทางประวัติศาสตร์ ในเวที ASEAN+3, ARF, ASEM และ ACD เป็นต้น เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ค.ศ. 1997 จีนได้ให้การสนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และมีบทบาททางการเมืองในองค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization: SCO) ความร่วมมือหลายฝ่ายในการแก้ไขปัญหาเรื่องนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ¹⁰⁶ จีนได้ใช้ความพยายามใช้วิธีทางการเมืองลักษณะพหุภาคีมาแก้ไขปัญหาต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน

(2) จีนมีความสัมพันธ์ทางการเมืองและการเมืองกับอาเซียนในหลายรูปแบบ จีนมีส่วนร่วมในกลไกของอาเซียนในการประชุมด้านความมั่นคง (ASEAN Regional Forum: ARF) ในกระบวนการ อาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ใน ค.ศ. 1997 และได้มีการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ใน ค.ศ. 2002 จีนและอาเซียนได้ลงนามปฏิญญาร่วมว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์เพื่อสันติภาพและความรุ่งเรืองมั่นคง (China-ASEAN Joint Declaration of a Strategic Partnership for Peace and Prosperity) ใน ค.ศ. 2003 จีนได้เข้าร่วมลงนามในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN Treaty of Amity and Cooperation: TAC) จีนเป็นประเทศแรกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอาเซียนที่เข้าร่วมในสนธิสัญญานี้ ใน ค.ศ. 2004 จีนและอาเซียนได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในประเด็นความมั่นคงในรูปแบบใหม่ (Memorandum of Understanding on Cooperation in the Field of Non-Traditional Security) การมีความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ได้สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วน

¹⁰⁵ Ibid., Lee Lai To (2001):61-62.

¹⁰⁶ Rosemary Foot, "China's Regional Activism: Leadership, Leverage, and Protection," *Global Change, Peace & Security* 17 (June 2005):141-142.

ของจีนและอาเซียน ความสัมพันธ์ยุคใหม่หรือการทูตแบบใหม่ จีนได้สร้างความมั่นใจว่าจีนยุคใหม่จะมุ่งสร้างเสถียรภาพมากกว่าการเผชิญหน้าหรือเป็นภัยคุกคามต่ออาเซียน

(3) การดำเนินยุทธศาสตร์ของจีนมีทั้งทางการทูต การเมือง และเศรษฐกิจ แต่การเข้ามาของจีนในอาเซียนเนื่องจากมีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ อุดมการณ์ทางการเมือง รวมทั้งปัญหาของจีนต่อหมู่เกาะทะเลจีนใต้ (จีน ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม และบรูไน)¹⁰⁷ แต่อาเซียนก็ยังกังวลต่อการเพิ่มกองกำลังทหารของจีนที่อาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง โดยเฉพาะแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ แหล่งทรัพยากรประมง และเส้นทางการเดินเรือ ซึ่งอาจจะขยายไปยังมหาอำนาจนอกกลุ่มภูมิภาค (Extra-Regional Power) นอกจากนี้จีนกับอาเซียนมีความร่วมมือในประเด็นของข้อมูลข่าวสาร ยาเสพติด การค้ามนุษย์ การปล้นของโจรสลัด การก่อการร้าย การค้าสินค้าผิดกฎหมาย การคุกคามทางเศรษฐกิจ และเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ

(4) ความมั่นคงทางการเมืองของจีน ทั้งเสถียรภาพทางการเมือง และการบูรณภาพแห่งดินแดนกับไต้หวัน เป็นเรื่องที่จีนให้ความสำคัญเป็นพิเศษกว่าเสรีภาพและความเป็นประชาธิปไตยในจีน¹⁰⁸ แต่จีนยังมีความตระหนักต่อปัญหาสิทธิมนุษยชนในพม่า แม้ว่าจะถูกกดดันจากประเทศสมาชิกของอาเซียน สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา แต่จีนยังได้สร้างไมตรีจิต (Goodwill) โดยให้ความช่วยเหลือกับพม่าในการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกของอาเซียน¹⁰⁹ แม้ว่าการเมืองระหว่างจีนกับอาเซียนต่างหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจกัน แต่ความร่วมมือภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของจีน เพราะเป้าหมายหลักไม่ใช่

¹⁰⁷ Amitav Acharya, "Seeking Security In the Dargon's Shadow: China and Southeast Asia In the Emerging Asian Order," Institute of Defence and Strategic Studies Singapore 44 (2003):1-4.

¹⁰⁸ ไต้หวันมีข้อจำกัดภายใต้กรอบนโยบายจีนเดียว (One China Two System) โดยนโยบายของไต้หวันในอาเซียนนั้นได้ดำเนินนโยบายมุ่งสู่ใต้ (Go South Policy) ซึ่งเป็นนโยบายส่งเสริมให้ไต้หวันมาลงทุนในอาเซียน และใช้เศรษฐกิจในการกระชับความสัมพันธ์กับอาเซียน ในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Economic Corporation: APEC) และองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) โดยเข้าร่วมในฐานะที่เป็นเขตศุลกากรพิเศษ (Custom Territory) ถือเป็นการเข้าร่วมในสถานะที่ไม่ใช่รัฐ

¹⁰⁹ ความสำคัญของพม่าต่อจีน เพราะภูมิศาสตร์ที่ตั้งของพม่าถือได้ว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการเป็นประตู (Gateway) สู่อเซียนและอินโดจีน มหาสมุทรอินเดีย ตะวันออกกลาง และยุโรป ขณะเดียวกันพม่าก็เป็นป้อมปราการ ที่จะปิดกั้นมิให้ศัตรูบุกเข้าหาจีน

แต่เพียงเปิดตลาดใหม่เท่านั้นแต่เพื่อการส่งออกสินค้าจีน การหาแหล่งนำเข้าสินค้า วัตถุดิบและทรัพยากร เพื่อนำมารองรับการขยายตัวในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน

(5) ความมั่นคงของจีน จีนประกาศว่าจะใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์ที่มีอยู่เพื่อป้องกันตนเอง โดยจีนยอมรับทำความเข้าใจความตกลงกับอาเซียนเรื่องหมู่เกาะสแปรตลี จีนได้ลงนามใน Declaration of the Conduct of Party อันเป็นปฏิญญาเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติของประเทศที่จะไม่ใช้กำลังในการดำเนินการ จีนยังยอมรับ Trinity of Amity and Corporation ของอาเซียนว่าถ้าเกิดข้อขัดแย้งจีนจะให้การเจรจาโดยสันติเพื่อแก้ไขปัญหา ทำให้หลายประเทศในอาเซียนพึงพอใจในท่าทีของจีน แต่จีนก็ยังตระหนักถึงอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา เพราะจีนยังเป็นรองทางด้านกำลังทหารและความมั่นคง จีนจึงได้เสนอ Security Policy Conference โดยมีการประชุมปัญหาความมั่นคงในภูมิภาค จีนต้องการใช้เวทีนี้ขัดขวางสหรัฐอเมริกาเพื่อไม่ให้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเป็นภัยต่อจีน

ทั้งนี้ภัยคุกคามจากจีนเป็นมุมมองของตะวันตก ที่จะส่งผลกระทบต่อจีนและอาเซียน แต่จีนก็สามารถกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพม่า ปัญหาในฟิลิปปินส์ และปัญหาหมู่เกาะทะเลจีนใต้ ทั้งนี้จีนได้เข้ามามีอิทธิพลในอาเซียนในการดำเนินการข้อตกลงระหว่างจีนกับอาเซียน ซึ่งเป็นเหตุผลทำให้เกิดการพัฒนา กับหลายประเทศ ขณะที่สหรัฐอเมริกาและยุโรปยังมีข้อกังวลกับประเด็นความมั่นคงและสงครามในตะวันออกกลาง ทำให้จีนได้รับประโยชน์ในการเข้ามามีอิทธิพลในอาเซียน¹¹⁰ ในฐานะของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) ซึ่งจะครอบคลุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเมือง¹¹¹

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม

จีนมีความใกล้ชิดกับอาเซียน เนื่องจากจากการเดินทางของชาวจีนเข้ามาอาศัยในอาเซียน และชาวจีนโพ้นทะเลในอาเซียนก็มีบทบาทในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับจีน โดย East Asia Analytical Unit¹¹² ได้อธิบายถึงสายสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียน ที่มีความใกล้ชิดทางชาติพันธุ์ ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม และความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ และ Wellman, Chen and Weizhen¹¹³ ได้ให้แนวคิดเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเป็นเครือข่ายทุนนิยมของเครือข่ายสังคมจีนหรือ

¹¹⁰ Michael Vatikiotis and David Murphy, "Birth of a Trading Empire," *Far Eastern Economic Review* 166 (20 March 2003):26-28.

¹¹¹ Michael Vatikiotis and Murray Hiebert, "China's Tight Embrace," *Far Eastern Economic Review* 166 (17 July 2003):28-30.

¹¹² Ibid., East Asia Analytical Unit (1995).

¹¹³ Ibid., Barry Wellman, Wenhong Chen และ Weizhen (2001).

เครือข่ายผ่านไมไ่ ซึ่งสอดคล้องกับ Gungwu, ¹¹⁴ ในมุมมองวัฒนธรรมจีนมีทั้งเอกลักษณ์ทางการเมืองและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และ Standifird and Marshall และ ¹¹⁵ ได้ให้แนวคิดเครือข่ายสายสัมพันธ์แบบจีนหรือที่เรียกว่า Guanxi ที่ถือเป็นแนวทางการปฏิบัติในทางธุรกิจ และ Redding¹¹⁶ กล่าวว่า กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจในอาเซียน ซึ่งเป็นปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างจีนกับอาเซียน 4 ประเด็นคือ

(1) ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม จีนกับอาเซียนมีความเกี่ยวข้องผูกพันกันมานาน มีความใกล้ชิดทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความเกี่ยวข้องทางเชื้อชาติทำให้จีนมีสถานะพิเศษแตกต่างไปจากประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในอาเซียน ทั้งนี้ นโยบายของจีนในช่วงเปิดประเทศ ได้มีการพึ่งพาชาวจีนโพ้นทะเลโดยมีสำนักงานจีนโพ้นทะเลในต่างประเทศ ซึ่งเป็นการประสานของรัฐบาลจีนเพื่อดูแลชาวจีนโพ้นทะเลโดยมีการติดต่อผ่านสมาคมและองค์กรของชาวจีนโพ้นทะเล โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะมีบทบาทค่อนข้างมากและรัฐบาลยังมองไปถึงบทบาทของจีนโพ้นทะเลในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

(2) ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรมของประเทศในอาเซียน มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลที่เอื้อต่อการรับการลงทุนและการร่วมลงทุนกับจีน ซึ่งเป็นเครือข่ายทางธุรกิจมีบทบาทเด่นในภูมิภาค เช่น ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น¹¹⁷ จากความใกล้ชิดทางชาติพันธุ์และความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรมและความผูกพันทางเชื้อชาติ กลุ่มคนจีนโพ้นทะเลได้นำประเพณีและวัฒนธรรมจากจีนเข้าสู่อาเซียน เช่น การใช้ภาษาจีน โรงเรียนสอนภาษาจีน สถานีโทรทัศน์ภาษาจีน หนังสือพิมพ์จีน ภัตตาคารจีน และศิลปะจีน โดยโรงเรียนสอนภาษาและวัฒนธรรมจีนได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในกลุ่มประชาชน นักธุรกิจ นักศึกษา ทั้งในสิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ขณะเดียวกันก็มีการสร้างโรงเรียนจีนที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียในกัมพูชา ซึ่งมีนักศึกษากว่า 14,000 คน¹¹⁸

¹¹⁴ Ibid., Wang Gungwu (1991).

¹¹⁵ Ibid., Stephen S. Standifird and R. Scott Marshall (2001).

¹¹⁶ Ibid., Gordon Redding (1995).

¹¹⁷ Weiderbaum, M. and S. Hughes, The Bamboo Networks: How Expatriate Chinese Entrepreneurs are creating a New Economic Superpower in Asia (New York: Martin Kessler, 1996).

¹¹⁸ Michael Vatikiotis, "A Too-Friendly Embrace," Far Eastern Economic Review 167 (17 June 2004):20-22.

(3) จีนมีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์กับอาเซียน โดยมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งมีการใช้ภาษาจีนที่เป็นจุดแข็งของชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งถือเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งในการค้า และการลงทุนกับจีน ขณะที่รัฐบาลในแต่ละประเทศของอาเซียนต่างก็ยอมรับความเป็นมิตรจาก จีนมากกว่าการเป็นศัตรูหรือภัยคุกคามจากจีน¹¹⁹ จากเหตุการณ์ผลกระทบภัยพิบัติซินามิในเอเชีย เมื่อ ธันวาคม ค.ศ. 2004 จีนได้ให้เงินช่วยเหลือ 63 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ให้กับหลายประเทศ ในเอเชีย¹²⁰ และจีนตอนใต้ได้เป็นสะพานเชื่อม (Springboard) กับไทย เวียดนาม และกัมพูชา โดยผ่านช่องทางของเครือข่ายจีนโพ้นทะเลเพื่อการค้าและการลงทุนในอาเซียน

(4) เครือข่ายทุนนิยมจีน การลงทุนของจีนอยู่ภายใต้เครือข่ายทุนนิยมม่านไม้ไผ่ (Bamboo Capitalism) ภายใต้ความร่วมมือเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน มีความร่วมมือทาง เศรษฐกิจ การพึ่งพาอุตสาหกรรม การวิจัยและพัฒนา และเงินทุน โดยจีนสนใจลงทุนในด้าน อุตสาหกรรม เทคโนโลยี และการบริการในสิงคโปร์ ในส่วนมาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม จีนเข้ามาลงทุนในด้านการแปรรูปสินค้าเกษตรและการขายสินค้าจีน ในส่วนอินโดนีเซียและ มาเลเซียจะมีการลงทุนด้านแหล่งน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น

ทั้งนี้ การทะยานขึ้นของจีน (The Rise of China) ได้นำไปสู่ประเด็นของการแข่งขัน ทางการเมืองและเศรษฐกิจ และยิ่งจีนมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้นก็พยายามมีอำนาจทาง การเมืองมากขึ้นตามไปด้วย ควบคู่ไปกับการพัฒนากองทัพและการแข่งขันในเชิงยุทธศาสตร์มาก ขึ้น อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจจีนยังต้องพึ่งพาต่างประเทศ โดยเฉพาะอาเซียน ดังนั้นถ้าจีนกับ อาเซียนเกิดความขัดแย้งกันก็จะเป็นความขัดแย้งทางผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลักมากกว่า การเผชิญหน้ากันในการทหาร ประธานาธิบดีจีน หูจิ่นเทา นิยมอำนาจแบบ Soft Power มากกว่า Hard Power คือผลประโยชน์ของชาติจีนในการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับอาเซียน ซึ่ง จะเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจแทนการขยายอิทธิพลทางด้านกองกำลังทหารและการเมือง

จีนมีบทบาทและมีอิทธิพลเหนือประเทศอื่นในอาเซียน ทั้งทางภูมิเศรษฐศาสตร์ ภูมิ รัฐศาสตร์ และภูมิวัฒนธรรม จีนได้มีการสนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับเอเชีย ทั้งการ สนับสนุนสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคไม่ได้เป็นภัยคุกคาม (Threat) ต่อเอเชีย¹²¹ ด้วย

¹¹⁹ Jane Perlez, "Chinese born Overseas invest in a distant homeland," New York Times (14 December 2003).

¹²⁰ Ibid., David Shambaugh (winter 2004/05):84.

¹²¹ Pang Zhongying, "Economic Competition and Cooperation in Asia," Beijing Review 45 (30 May 2002):6-8.

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับผลประโยชน์ในอาเซียน ทะเลจีนใต้ และลุ่มน้ำโขง ทั้งนี้ก็เป็นไปเพื่อการลดทอนบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ภายใต้ความร่วมมือจีนกับอาเซียนทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง สังคมและวัฒนธรรม

สรุป

การก้าวออกไปลงทุนข้ามชาติของจีนในต่างประเทศเริ่มในทศวรรษ 1980 หลังจากที่ตั้งเลี้ยวผิงก่าวขึ้นมามีอำนาจโดยได้ดำเนินการเปิดประเทศ (Open Policy) และปฏิรูปเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม (Socialist Market Economy) การออกไปลงทุนในช่วงแรกยังมีปริมาณเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเพียงเพื่อหาประสบการณ์ แต่นับจากทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา การลงทุนของจีนในต่างประเทศได้ก้าวกระโดดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการได้เปรียบดุลการค้าต่างประเทศ ได้ทำให้จีนมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น รัฐบาลจีนจึงได้อนุญาตให้บริษัทจีนนำเงินตราออกไปลงทุน และสนับสนุนให้บริษัทจีนออกไปบุกเบิกดำเนินธุรกิจทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาค

ในการออกไปลงทุนของจีนในระดับโลก ซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งของจีนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2001-2005) ได้กำหนดให้มีการสนับสนุนการก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ การลงทุนของจีนในต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากมูลค่า 37 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 1982 เป็น 128 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 1993 และ 2.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 2003 การลงทุนของจีนจะมุ่งไปที่ประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียแปซิฟิก ร้อยละ 60 ตามด้วยอเมริกาเหนือ แอฟริกา และลาตินอเมริกา โดยฮ่องกงและมาเก๊าเป็นเขตแดนที่จีนเข้าไปลงทุนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ไทย รัสเซีย เปรู และเม็กซิโก เป็นต้น

จีนได้ดำเนินยุทธศาสตร์การลงทุนในต่างประเทศ (Go Out Strategy) นอกจากมีการสนับสนุนและการผลักดันจากรัฐบาลแล้ว แรงจูงใจที่สำคัญต่อบริษัทจีนในการลงทุนในต่างประเทศ มีหลายประการที่สำคัญ คือ (1) การแสวงหาตลาดใหม่ในต่างประเทศ รวมทั้งเป็นช่องทางในการสนับสนุนการส่งออก และการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดในต่างประเทศ เช่น บริษัทชั้นนำของจีน Konka, Chuangwei, Skyworth, Changhong, TCL และ Haier เป็นต้น ได้ออกไปแสวงหาตลาดใหม่ในแทบทุกภูมิภาค (2) การแสวงหาวัตถุดิบและการบุกเบิกแหล่งทรัพยากรในต่างประเทศ บริษัทและวิสาหกิจชั้นนำของจีน เช่น Sinopec, Petrochina, CNOOC, Baosteel,

COFCO, และ CNPC มีการลงทุนด้าน การสำรวจแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เหล็ก อลูมิเนียม ทองแดง ซีเมนต์ แร่ธาตุ ป่าไม้ ประมง และอัญมณี เพื่อส่งวัตถุดิบและทรัพยากรกลับไปป้อนโรงงานในจีน โดยมีการลงทุนในออสเตรเลีย แคนาดา เอเชีย แอฟริกา อินโดนีเซียเปรู และรัสเซีย เป็นต้น (3) การแสวงหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การวิจัยและการพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ก้าวหน้า และสร้างเครื่องหมายทางการค้าของจีน โดยการเข้าไปซื้อกิจการหรือร่วมทุนกับบริษัทในต่างประเทศ เช่น บริษัท TCL, Shanghai Haixing Group, Shanghai Electric Group., และ Lenovo เป็นต้น และ (4) การลงทุนเพื่อการขยายกิจการการลงทุนไปสู่ธุรกิจด้านอื่นๆ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ประกันภัย โรงกลั่นน้ำมัน การผลิตปุ๋ยเคมี การสร้างทางรถไฟ โรงงานพลังงานไฟฟ้า ท่อส่งน้ำมัน และสนามบิน เป็นต้น

การลงทุนของจีนในต่างประเทศ จะอยู่ภายใต้หลักการในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติของจีน (National Interest) โดยรัฐบาลจีนได้เข้าร่วมในข้อตกลงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง ทั้งนี้ รัฐบาลจีนได้ลดข้อจำกัดการควบคุมการออกไปลงทุน เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ในต่างประเทศ ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ด้วยบทบาทของจีนที่เป็นทั้งผู้ค้าและผู้ลงทุนระดับโลก ภายใต้ภาพลักษณ์ของจีนที่เริ่มเปลี่ยนจากผู้บริโภครายใหญ่ของโลกมาเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่ส่งออกไปขายทั่วโลก จนทำให้จีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจและมีอิทธิพลทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจในระดับโลก

ส่วนการลงทุนของจีนในระดับภูมิภาค การลงทุนของจีนในอาเซียน โดยอาเซียนนับเป็นภูมิภาคหนึ่งที่จีนให้ความสำคัญด้วย จีนได้การดำเนินยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์กับอาเซียนทั้งทางการทูต การเมือง และเศรษฐกิจ การลงทุนของจีนในอาเซียนเริ่มในช่วงทศวรรษ 1980 บริษัทจีนได้เข้ามาลงทุนในอาเซียนโดยมุ่งไปที่แหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบ โดยเฉพาะธุรกิจเกี่ยวกับยางพารา ผลิตภัณฑ์ไม้ และกระดาษ ต่อมาในทศวรรษ 1990 การลงทุนของจีนได้ขยายไปที่การค้าและอุตสาหกรรมเบาต่าง ๆ หลังจากนั้นเมื่อจีนกับอาเซียนมีรวมตัวกันเป็นเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน บริษัทจีนได้เห็นช่องทางในการขยายตลาดสินค้าหลายชนิดและมีการลงทุนผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสินค้าอุปโภคบริโภคในอาเซียนมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนของจีนในแต่ละประเทศของอาเซียนแล้ว การลงทุนจะมีเป้าหมายที่แตกต่างกันขึ้นกับแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบ ตลอดจนเงื่อนไขทางการตลาดของอุตสาหกรรมในแต่ละประเทศ การลงทุนของจีนในไทยค่อนข้างหลากหลายและกระจายในหลายอุตสาหกรรม เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์ยาง เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอ เคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมโลหะ และการก่อสร้าง เป็นต้น การลงทุนของจีนในมาเลเซียจะมุ่งไปที่

ผลิตภัณฑ์ยาง อุตสาหกรรมโลหะ การผลิตเยื่อกระดาษ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ การลงทุนของจีนในฟิลิปปินส์ได้มุ่งไปที่ภาคการค้าส่งและการค้าปลีก สินค้าอุปโภคและบริโภค เช่น สิ่งทอ อาหารแปรรูป เครื่องดื่ม ยาสูบ วัสดุก่อสร้าง เวชภัณฑ์ ผักและผลไม้ เป็นต้น การลงทุนของจีนในสิงคโปร์จะเน้นไปที่ภาคบริการ การเงินและการธนาคาร การขนส่ง และน้ำมัน การลงทุนของจีนในอินโดนีเซียมีการลงทุนด้านทรัพยากรและวัตถุดิบ เช่น น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ไม้และกระดาษ น้ำมันปาล์ม ปิโตรเคมี การรับเหมาก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น

สำหรับ การลงทุนของจีนในเวียดนาม มีการลงทุนในด้าน โรงงานไฟฟ้า ทรัพยากร การก่อสร้าง เครื่องจักร อิเลคทรอนิกส์ เหล็กและอะลูมิเนียม มอเตอร์ไซด์ เคมีภัณฑ์ และการสื่อสาร ในส่วนกัมพูชา มีการลงทุนในด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ การท่องเที่ยว เครื่องใช้ไฟฟ้า การก่อสร้าง โรงงานไฟฟ้า และการสื่อสาร การลงทุนของจีนในลาว มีการลงทุนในด้าน ปูนซีเมนต์ สิ่งทอและเสื้อผ้า โรงงานไฟฟ้า และทรัพยากร การลงทุนของจีนในพม่ามีการลงทุนด้าน โรงงานไฟฟ้า โรงงานกระดาษ ป่าไม้ แหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ทางทะเล การก่อสร้าง เป็นต้น และการลงทุนของจีนในบรูไน มีน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค แต่บริษัทจีนก็ให้ความสนใจลงทุนด้านการเกษตร ฟาร์ม การก่อสร้างที่พักอาศัย และการท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้จีนได้เข้ามาลงทุนในมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทยมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การลงทุนของจีนในอาเซียน ซึ่งจะมีแรงจูงใจการเข้ามาลงทุนที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ จีนมีเป้าหมายเพื่อการแสวงหาตลาด แหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบ นอกจากนี้มีปัจจัยเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยปัจจัยเศรษฐกิจที่ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ของบริษัทจีนเพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้วยนโยบายการเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน (Good-Neighbory Policy) ในส่วนปัจจัยการเมือง ความมั่นคงทางการเมืองและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นเรื่องที่จีนให้ความสำคัญเป็นพิเศษ การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) กับอาเซียน และปัจจัยสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจีนให้ความสนใจเข้ามาลงทุนในอาเซียนโดยอาศัยสายสัมพันธ์ของเครือข่ายจีนโพ้นทะเลในอาเซียน ที่มีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และการใช้ภาษาจีน ที่เป็นจุดแข็งในการรับการลงทุนจากจีนได้เป็นอย่างดี